

جزوه آموزشی معافیت های مالیاتی مرتبط با شرکت ها

مقدمه

در سال‌های اخیر، طراحی و اجرای سیاست‌های مالیاتی به‌عنوان یکی از ابزارهای اصلی سیاست‌گذاری اقتصادی برای هدایت سرمایه‌گذاری، حمایت از صنایع منتخب و تحقق عدالت اجتماعی مورد توجه ویژه دولت‌ها قرار گرفته است. یکی از ابزارهای مهم در این چارچوب، اعمال «معافیت‌های مالیاتی» است که از طریق آن بخش‌هایی از درآمد یا فعالیت‌ها تحت شرایط معین از شمول پرداخت مالیات معاف می‌شوند. هدف از معافیت‌ها معمولاً تشویق فعالیت‌های تولیدی، صادراتی، نوآورانه، اشتغال‌زا و نیز تقویت ظرفیت‌های منطقه‌ای است. این جزوه با هدف ارائهٔ یک راهنمای جامع و کاربردی برای مدیران مالی، حسابداران، مشاوران مالیاتی و کارکنان شرکت‌ها تدوین شده است. محدوده موضوعی جزوه بر معافیت‌های مالیاتی مرتبط با اشخاص حقوقی (شرکت‌ها) متمرکز است و تلاش شده است هم جنبه نظری — مفاهیم و مبانی حقوقی — و هم جنبه عملی — نحوهٔ استفاده، مستندسازی و محاسبه مالیات در صورت برخورداری از معافیت‌ها — به‌طور هم‌زمان پوشش داده شود.

در این مجموعه سرفصل‌ها طوری تنظیم شده‌اند که خواننده پس از مطالعه فصول ابتدایی به درک کلی از هدف و پیامدهای معافیت‌ها برسد و سپس با مراجعه به فصل‌های میانی و انتهایی، به شیوه کاربردی بتواند برای موارد خاص شرکت خود راهکارهای اجرایی و محاسبات نمونه را بیابد. از جملهٔ ویژگی‌های این جزوه:

- ارجاع منظم به مواد قانونی و تبصره‌های مرتبط و اشاره به اصلاحات اخیر تا سال ۱۴۰۳؛
- ارائه نمونه‌های عددی و کیس‌استادی از شرکت‌های تولیدی، خدماتی و دانش‌بنیان برای نشان دادن نحوه محاسبه معافیت‌ها؛
- چک‌لیست‌ها و فرم‌های پیشنهادی برای مستندسازی درخواست معافیت و دفاع در برابر ممیزی‌های مالیاتی؛

- تبیین اشتباهات رایج و راه‌های عملی برای کمینه‌سازی ریسک رد درخواست‌های معافیت توسط سازمان امور مالیاتی.

خوانندهٔ این جزوه لازم است به این نکات توجه کند: معافیت‌ها معمولاً با شرایط و محدودیت‌هایی همراه‌اند (مثلاً مدت زمانی برای بهره‌مندی، الزام به ایجاد اشتغال، یا سرمایه‌گذاری مشخص، یا محدودیت‌های مکانی). همچنین تغییرات قانون و آیین‌نامه‌ها می‌تواند ماهیت یا میزان معافیت‌ها را تحت تأثیر قرار دهد، بنابراین متن حاضر بر پایهٔ اصلاحات و منابع معتبر تا سال ۱۴۰۳ تهیه شده و در فصل منابع، مراجع اصلی ذکر شده‌اند تا در صورت نیاز، به متن رسمی مراجعه شود.

فصل اول: کلیات نظام مالیاتی و مفاهیم پایه معافیت‌های مالیاتی

۱-۱ مقدمه فصل

نظام مالیاتی هر کشور به‌عنوان یکی از ارکان اصلی سیاست‌های اقتصادی شناخته می‌شود. مالیات نه تنها ابزار تأمین منابع بودجه عمومی است، بلکه به‌عنوان وسیله‌ای برای تنظیم رفتار اقتصادی، کاهش نابرابری و هدایت سرمایه به بخش‌های مولد عمل می‌کند.

در ایران، ساختار مالیاتی عمدتاً بر اساس قانون مالیات‌های مستقیم مصوب سال ۱۳۶۶ و اصلاحات متعدد آن تا سال ۱۴۰۳ استوار است. این قانون، چارچوب کلی دریافت مالیات از اشخاص حقیقی و حقوقی را تعیین کرده و معافیت‌ها را به‌عنوان بخشی از سیاست‌های تشویقی اقتصادی در خود جای داده است.

در واقع، معافیت مالیاتی ابزاری است که دولت از طریق آن بخشی از درآمد اشخاص را از پرداخت مالیات معاف می‌کند تا فعالیت‌های خاصی (مانند تولید، صادرات، تحقیق و توسعه و ...) مورد تشویق قرار گیرد. این سیاست، به شرط طراحی و اجرای درست، می‌تواند هم موجب رونق اقتصادی و افزایش اشتغال شود و هم در بلندمدت به افزایش پایه مالیاتی پایدار کمک کند.

۲-۱ تعریف مالیات

مالیات، طبق تعریف عمومی، مبلغی است که دولت بدون ارائه خدمت مستقیم و مشخص از اشخاص (اعم از حقیقی و حقوقی) اخذ می‌کند تا هزینه‌های عمومی کشور تأمین گردد.

در قانون مالیات‌های مستقیم، مالیات به دو دسته کلی تقسیم می‌شود:

۱. مالیات‌های مستقیم: که مستقیماً از درآمد یا دارایی افراد و شرکت‌ها دریافت می‌شود (مانند مالیات بر درآمد شرکت‌ها، مالیات بر اجاره، مالیات بر دارایی).

۲. مالیات‌های غیرمستقیم: که به‌طور غیرمستقیم از مصرف‌کنندگان اخذ می‌شود (مانند مالیات بر ارزش افزوده).

۳-۱ مفهوم معافیت مالیاتی

معافیت مالیاتی به معنای خروج کامل یا جزئی برخی فعالیت‌ها، درآمدها یا مناطق از شمول پرداخت مالیات است. این معافیت‌ها می‌توانند دائمی یا موقت، عمومی یا خاص باشند.

بر اساس ماده ۱۳۲ قانون مالیات‌های مستقیم (با آخرین اصلاحات مصوب ۱۳۹۹ و تغییرات اجرایی در سال‌های بعد)، درآمد حاصل از فعالیت‌های تولیدی و معدنی در واحدهای تولیدی و معدنی واقع در شهرک‌ها و نواحی صنعتی یا مناطق کمتر توسعه‌یافته، برای مدت مشخص از مالیات با نرخ صفر برخوردارند. در نظام مالیاتی ایران، معافیت‌ها معمولاً در قالب سه رویکرد اعمال می‌شوند:

۱. معافیت مطلق (کامل): یعنی درآمد مشمول، به‌طور کامل از پرداخت مالیات مستثناست.

۲. نرخ صفر مالیاتی: یعنی مؤدی موظف به ارائه اظهارنامه و دفاتر قانونی است اما نرخ محاسبه مالیات برای او صفر است.

۳. معافیت مشروط: یعنی استفاده از معافیت منوط به رعایت شرایطی است؛ مانند داشتن مجوز بهره‌برداری، فعالیت در منطقه خاص یا ارائه گزارش حسابرسی.

۴-۱ تفاوت معافیت مالیاتی با مشوق مالیاتی

گاهی معافیت‌ها با مفهوم «مشوق مالیاتی» اشتباه گرفته می‌شوند. هر دو ابزارهای سیاست‌گذاری مالی هستند اما تفاوتشان در این است که:

- معافیت مالیاتی به‌طور کلی موجب حذف یا کاهش مالیات می‌شود (مثلاً معافیت ۱۰ ساله برای واحدهای تولیدی).
- مشوق مالیاتی معمولاً شامل کاهش نرخ، استهلاک سریع‌تر، یا اعتبار مالیاتی برای سرمایه‌گذاری در حوزه خاص است.

به‌عبارتی، معافیت‌ها حذف مالیات‌اند، در حالی که مشوق‌ها تخفیف در بار مالیاتی محسوب می‌شوند.

۱-۵ اهداف اعمال معافیت‌های مالیاتی

هدف اصلی از اعطای معافیت، ایجاد انگیزه برای فعالیتهای اقتصادی خاص است. مهم‌ترین اهداف را می‌توان در موارد زیر خلاصه کرد:

۱. تشویق تولید و سرمایه‌گذاری داخلی

معافیت‌های مربوط به شرکت‌های تولیدی و صنعتی با هدف افزایش اشتغال، توسعه فناوری و رشد تولید داخلی طراحی شده‌اند.

۲. توسعه مناطق کمتر برخوردار

مناطق کمتر توسعه یافته با معافیت‌های طولانی مدت مالیاتی، مشوقی برای جذب سرمایه‌گذاران جدید فراهم می‌کنند.

۳. افزایش صادرات غیرنفتی

سیاست نرخ صفر مالیاتی برای درآمدهای صادراتی، به منظور توسعه صادرات کالاها و خدمات و رقابت پذیری بین‌المللی است.

۴. حمایت از فعالیتهای دانش‌بنیان و نوآورانه

شرکت‌های دانش‌بنیان و استارت‌آپ‌ها با هدف رشد فناوری، تحقیق و توسعه، و افزایش بهره‌وری مشمول معافیت‌های خاص هستند.

۵. تحقق عدالت اقتصادی

برخی معافیت‌ها با هدف حمایت از نهادهای خیریه، مؤسسات فرهنگی و آموزشی یا اقشار خاص طراحی می‌شوند تا عدالت اجتماعی حفظ گردد.

۱-۶ تاریخچه و سیر تحول معافیت‌ها در ایران

نخستین مقررات مالیاتی رسمی در ایران در دهه ۱۳۲۰ تدوین شد، اما قانون مالیات‌های مستقیم مصوب سال ۱۳۴۵ برای نخستین بار نظام جامع‌تری را پایه‌گذاری کرد. پس از انقلاب اسلامی، قانون جدید در سال ۱۳۶۶ تصویب و چندین بار اصلاح شد.

اصلاحات مهم به‌ویژه در سال‌های ۱۳۸۰، ۱۳۹۴، ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۳ صورت گرفتند که طی آن ساختار معافیت‌ها هدفمندتر شد و بسیاری از معافیت‌های غیرضروری حذف گردید.

در اصلاحات اخیر، به جای «معافیت مطلق»، رویکرد نرخ صفر مالیاتی مورد تأکید قرار گرفت تا ضمن حفظ شفافیت، مؤدیان ملزم به ارائه اظهارنامه شوند و امکان نظارت مالیاتی باقی بماند.

۱-۷ اهمیت رعایت الزامات قانونی برای استفاده از معافیت‌ها

داشتن شرایط قانونی و مستندات کافی، برای بهره‌مندی از معافیت‌ها الزامی است. بسیاری از شرکت‌ها به دلیل بی‌توجهی به الزامات زیر از معافیت محروم می‌شوند:

- ارائه نکردن اظهارنامه مالیاتی در موعد مقرر (تا پایان خرداد هر سال برای اشخاص حقوقی)
- نداشتن دفاتر قانونی پلمب‌شده
- عدم ثبت‌نام در سامانه‌های سازمان امور مالیاتی
- نداشتن مجوزهای رسمی از مراجع ذیصلاح (مانند وزارت صنعت یا معاونت علمی ریاست جمهوری)

بنابراین آگاهی دقیق از شرایط و مستندات، شرط اصلی برای بهره‌مندی از معافیت است.

۱-۸ جمع‌بندی فصل

در این فصل، مفاهیم پایه‌ای از جمله تعریف مالیات، مفهوم و انواع معافیت‌ها، اهداف اعمال معافیت‌ها و تاریخچه اصلاحات قانونی مرور شد. شناخت این مفاهیم، مقدمه‌ای برای ورود به فصل‌های بعدی است که به صورت جزئی‌تر به معافیت‌های مربوط به شرکت‌های مختلف، مناطق ویژه و صنایع خاص می‌پردازد.

در فصل دوم، ساختار طبقه‌بندی معافیت‌ها و مبانی قانونی هر نوع (عمومی، موضوعی، مکانی و زمانی) به تفصیل مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

فصل دوم: انواع معافیت‌ها و سازوکار عمومی آن‌ها

۱-۲ مقدمه فصل

پس از آشنایی با مفاهیم پایه در فصل پیش، اکنون لازم است انواع مختلف معافیت‌های مالیاتی و نحوه اعمال آن‌ها بررسی شود. نظام معافیت مالیاتی در ایران ترکیبی از معافیت‌های قانونی، موضوعی، مکانی، زمانی و نوعی است که هر کدام دارای شرایط و محدودیت‌های خاص خود هستند.

در این فصل، ضمن معرفی طبقه‌بندی جامع معافیت‌ها، به مبانی قانونی و سازوکار اجرایی آن‌ها نیز پرداخته می‌شود تا شرکت‌ها بتوانند بر اساس نوع فعالیت و موقعیت خود، از امتیازات قانونی موجود بهره‌مند شوند.

۲-۲ طبقه‌بندی کلی معافیت‌ها در نظام مالیاتی ایران

معافیت‌ها در قانون مالیات‌های مستقیم را می‌توان در پنج گروه اصلی تقسیم‌بندی کرد:

۱. معافیت‌های عمومی (General Exemptions)

این دسته از معافیت‌ها شامل فعالیت‌ها و درآمدهایی است که به موجب قانون، فارغ از نوع شخصیت حقوقی، از مالیات معاف هستند.

نمونه‌ها:

- درآمد مؤسسات خیریه، عام‌المنفعه و نهادهای مذهبی (ماده ۱۳۹ قانون مالیات‌های مستقیم).
- فعالیت‌های فرهنگی، آموزشی و هنری دارای مجوز از وزارت فرهنگ یا آموزش و پرورش.
- برخی کمک‌های بلاعوض یا هدایا که مشمول مالیات نیستند.

۲. معافیت‌های موضوعی (Thematic Exemptions)

این معافیت‌ها به فعالیت یا بخش خاصی از اقتصاد اختصاص دارند، صرف‌نظر از محل فعالیت.

نمونه‌ها:

- معافیت فعالیت‌های تحقیق و توسعه در واحدهای صنعتی (تبصره‌های ماده ۱۳۲).
- معافیت درآمد حاصل از صادرات کالاها و خدمات (ماده ۱۴۱ قانون مالیات‌های مستقیم).
- معافیت فعالیت‌های شرکت‌های دانش‌بنیان.

۳. معافیت‌های مکانی (Spatial Exemptions)

در این نوع، موقعیت جغرافیایی فعالیت ملاک برخورداری از معافیت است.

نمونه‌ها:

- معافیت شرکت‌های فعال در مناطق آزاد تجاری و ویژه اقتصادی (به موجب قانون چگونگی اداره مناطق آزاد مصوب ۱۳۷۲).
- معافیت ۱۰ ساله برای واحدهای تولیدی در شهرک‌ها و نواحی صنعتی کمتر توسعه‌یافته (ماده ۱۳۲ ق.م.م).

۴. معافیت‌های زمانی (Temporal Exemptions)

در این حالت، مدت معافیت از زمان شروع بهره‌برداری یا فعالیت شرکت محاسبه می‌شود.

مثلاً:

- واحدهای تولیدی در مناطق کمتر توسعه‌یافته از ۱۰ سال معافیت کامل مالیاتی برخوردارند.

○ واحدهای مستقر در سایر مناطق صنعتی از ۵ سال معافیت مالیاتی بهره‌مند می‌شوند.

۵. معافیت‌های نوعی (Entity-Based Exemptions)

در این گروه، نوع شخصیت یا مأموریت شرکت مبنای معافیت است.

نمونه‌ها:

- شرکت‌های دانش‌بنیان تأییدشده توسط معاونت علمی ریاست جمهوری.
- شرکت‌های وابسته به نهادهای عمومی غیردولتی که طبق قانون خاص از مالیات معافاند.
- شرکت‌های تعاونی تولید و توزیع (ماده ۱۰۵ و تبصره‌های آن).

۲-۳ مبانی قانونی و جایگاه معافیت‌ها در قانون مالیات‌های مستقیم

قانون مالیات‌های مستقیم، معافیت‌ها را عمدتاً در مواد ۱۳۲ تا ۱۴۶ تبیین کرده است.

چند ماده مهم عبارتند از:

- ماده ۱۳۲: معافیت درآمد واحدهای تولیدی و معدنی در مناطق مختلف.
- ماده ۱۳۳: معافیت شرکت‌های تعاونی.
- ماده ۱۳۹: معافیت مؤسسات خیریه، مذهبی و آموزشی.
- ماده ۱۴۱: معافیت فعالیت‌های صادراتی.
- ماده ۱۴۵: معافیت سود سپرده‌ها و درآمد اوراق مشارکت.
- ماده ۱۴۶ مکرر: نرخ صفر مالیاتی برای برخی فعالیت‌ها و مناطق.

نکته مهم این است که از سال ۱۳۹۵ به بعد، مفهوم “نرخ صفر مالیاتی” جایگزین بسیاری از معافیت‌های مطلق شد.

به این معنا که حتی اگر شرکت مشمول نرخ صفر باشد، باید اظهارنامه مالیاتی، دفاتر قانونی و گزارش حسابرسی را ارائه دهد تا بتواند از مزایای خود استفاده کند.

این رویکرد باعث شفافیت بیشتر و کاهش سوءاستفاده از معافیت‌ها شده است.

۲-۴ سازوکار اجرایی بهره‌مندی از معافیت‌ها

برای استفاده از معافیت‌ها، شرکت‌ها باید چند مرحله قانونی را طی کنند:

۱. ثبت فعالیت در سامانه‌های مالیاتی

هر واحد اقتصادی باید اطلاعات ثبتی خود را در سامانه‌های سازمان امور مالیاتی (مانند سامانه مودیان و سامانه اظهارنامه) ثبت کند.

۲. ارائه اظهارنامه مالیاتی در موعد مقرر

حتی در صورت برخورداري از معافیت، شرکت‌ها موظف‌اند تا پایان خردادماه سال بعد، اظهارنامه عملکرد خود را ارسال کنند.

۳. ارائه مستندات تأیید صلاحیت یا مجوز فعالیت

برای نمونه، شرکت‌های تولیدی باید مجوز بهره‌برداری از وزارت صمت داشته باشند، یا شرکت‌های دانش‌بنیان باید گواهی از معاونت علمی ریاست جمهوری ارائه دهند.

۴. حسابرسی مالی و ارائه گزارش حسابرسی

برای شرکت‌های بزرگ یا دارای معافیت قابل توجه، ارائه گزارش حسابرسی مالیاتی توسط حسابدار رسمی الزامی است.

۵. بررسی و تأیید توسط اداره امور مالیاتی مربوطه

پس از بررسی مدارک و تطبیق شرایط، اداره مالیات رأی به تأیید یا رد معافیت صادر می‌کند. در صورت اختلاف، شرکت می‌تواند اعتراض خود را به هیئت‌های حل اختلاف مالیاتی ارجاع دهد.

۲-۵ مثال‌های کاربردی

مثال ۱: شرکت «الف» در سال ۱۴۰۲ در شهرک صنعتی ایلام تأسیس شده و مجوز تولید از وزارت صمت دارد.

با توجه به اینکه ایلام جزو مناطق کمتر توسعه‌یافته است، شرکت از ۱۰ سال معافیت مالیاتی با نرخ صفر برخوردار می‌شود (ماده ۱۳۲ قانون مالیات‌های مستقیم).

اما اگر شرکت در تهران مستقر بود، فقط ۵ سال معافیت دریافت می‌کرد.

مثال ۲: شرکت «ب» یک شرکت خدمات فناوری اطلاعات است که در پارک علم و فناوری مستقر بوده و از معاونت علمی گواهی دانش‌بنیان دارد.

مطابق ماده ۳ قانون حمایت از شرکتهای دانش‌بنیان و آیین‌نامه اجرایی آن، شرکت به مدت ۱۵ سال از مالیات بر درآمد و حقوق کارمندان معاف است.

مثال ۳:

شرکت «ج» فعالیت صادراتی دارد و کالاهای تولید خود را به خارج از کشور می‌فروشد.

مطابق ماده ۱۴۱ قانون مالیات‌های مستقیم، ۱۰۰٪ درآمد حاصل از صادرات کالا و خدمات مشمول نرخ صفر مالیاتی است.

اما باید اظهارنامه و دفاتر قانونی خود را ارائه دهد؛ در غیر این صورت، معافیت اعمال نمی‌شود.

۲-۶ الزامات حسابداری برای اعمال معافیت‌ها

از دیدگاه حسابداری، شرکت باید اثر معافیت را در گزارش‌های مالی خود به شکل شفاف نمایش دهد.

- در صورتهای مالی، حساب «مالیات بر درآمد» باید بر مبنای سود مشمول مالیات پس از اعمال معافیت محاسبه گردد.
- در یادداشت‌های توضیحی صورتهای مالی، نوع و مدت معافیت ذکر شود.
- در صورت استفاده از نرخ صفر، رقم مالیات به صورت «صفر ریال» در سطر مربوط به مالیات درج گردد، نه حذف کامل از صورت مالی.

عدم رعایت این اصول ممکن است موجب ایراد در گزارش حسابرسی یا رد دفاتر شود.

۷-۲ ملاحظات اجرایی و هشدارهای قانونی

۱. عدم ارسال اظهارنامه مساوی است با از دست دادن معافیت، حتی اگر شرکت از لحاظ نوع فعالیت مشمول باشد.
۲. تغییر محل فعالیت ممکن است موجب لغو معافیت مکانی شود.
۳. تغییر در نوع فعالیت (مثلاً از تولیدی به بازرگانی) می‌تواند موجب از بین رفتن شرایط معافیت گردد.
۴. نقض شرایط اشتغال‌زایی یا سرمایه‌گذاری در طول دوره معافیت ممکن است موجب مطالبه مالیات معوق از ابتدای دوره گردد.

بنابراین توصیه می‌شود هر شرکت، یک کاربر یا حسابدار مشخص برای پیگیری وضعیت معافیت در سامانه مالیاتی تعیین کند.

۸-۲ جمع‌بندی فصل

در این فصل، با انواع معافیت‌های مالیاتی آشنا شدیم و دیدیم که معافیت‌ها بسته به ماهیت، زمان، مکان، یا نوع فعالیت شرکت متفاوت‌اند. همچنین سازوکار بهره‌مندی از آن‌ها نیازمند رعایت دقیق الزامات قانونی است. فهم دقیق این ساختار، به مدیران مالی و حسابداران کمک می‌کند تا بتوانند فعالیت‌های شرکت را طوری برنامه‌ریزی کنند که حداکثر استفاده از معافیت‌های قانونی را داشته باشند و در عین حال، با خطر رد معافیت مواجه نشوند.

در فصل سوم، به تفصیل درباره‌ی معافیت‌های مربوط به شرکت‌های تولیدی، خدماتی و دانش‌بنیان صحبت می‌کنیم — شامل مواد قانونی، شرایط، دوره‌ها، مثال‌ها و نحوه‌ی محاسبه نرخ صفر برای هر گروه.

فصل سوم: معافیت‌های مالیاتی شرکت‌های تولیدی، خدماتی و دانش‌بنیان

۳-۱ مقدمه فصل

شرکت‌ها، به‌ویژه در بخش‌های تولید، خدمات و فناوری، از مهم‌ترین بازیگران اقتصادی هستند و بخش قابل توجهی از مالیات کشور را تأمین می‌کنند. به همین دلیل قانون‌گذار در ایران برای ترغیب فعالیت‌های مولد و اشتغال‌زا، معافیت‌ها و نرخ‌های صفر مالیاتی ویژه‌ای برای این شرکت‌ها در نظر گرفته است. هدف از این فصل، ارائه تصویری جامع از معافیت‌های مربوط به انواع شرکت‌هاست تا مدیران مالی، حسابداران و مشاوران بتوانند به شکل دقیق و قانونی از مزایای مقرر استفاده کنند.

۳-۲ معافیت شرکت‌های تولیدی و معدنی

الف) مبنای قانونی

اصلی‌ترین مبنا برای معافیت واحدهای تولیدی و معدنی، ماده ۱۳۲ قانون مالیات‌های مستقیم است.

بر اساس آخرین اصلاحات این ماده (مصوب ۱۳۹۹ و اجرایی‌شده در سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۳):

ب) مدت معافیت بر اساس موقعیت جغرافیایی

نوع منطقه فعالیت شرکت	مدت برخورداری از نرخ صفر مالیاتی	توضیحات
مناطق کمتر توسعه یافته	۱۰ سال	شامل استان‌هایی مانند ایلام، سیستان و بلوچستان، خراسان جنوبی، کردستان و ...
سایر شهرک‌ها و نواحی صنعتی	۵ سال	شهرهایی که در فهرست مناطق کمتر توسعه یافته نیستند، مثل تهران و اصفهان
نواحی صنعتی مرزی یا خاص		در صورت تصویب هیئت وزیران برای طرح‌های اولویت‌دار تا ۱۳ سال

ج) نکات اجرایی مهم

۱. شرکت باید پروانه بهره‌برداری معتبر از وزارت صنعت، معدن و تجارت داشته باشد.
۲. تاریخ شروع بهره‌برداری مبنای محاسبه دوره معافیت است، نه تاریخ ثبت شرکت.
۳. در صورت افزایش ظرفیت تولید بیش از ۵۰٪، شرکت می‌تواند از دوره جدید معافیت برای افزایش ظرفیت استفاده کند.
۴. انتقال کارخانه به منطقه غیرمشمول موجب سلب معافیت باقی‌مانده خواهد شد.

د) مثال عددی

شرکت "پارس فولاد غرب" در سال ۱۴۰۱ در شهرک صنعتی ایلام فعالیت خود را آغاز کرده است. سود ابرازی سال ۱۴۰۲ شرکت برابر با ۵۰ میلیارد ریال است. با توجه به اینکه ایلام در فهرست مناطق کمتر توسعه یافته قرار دارد، شرکت از ۱۰ سال نرخ صفر مالیاتی برخوردار است.

بنابراین مالیات محاسبه شده برای سال ۱۴۰۲ برابر صفر خواهد بود، ولی شرکت موظف است اظهارنامه خود را ارائه دهد.

۳-۳ معافیت شرکت‌های خدماتی و پیمانکاری

الف) مبنای قانونی

قانون مالیات‌های مستقیم در ماده ۱۰۵، نرخ عمومی مالیات شرکت‌ها را ۲۵ درصد سود خالص تعیین کرده است.

اما برخی فعالیت‌های خدماتی خاص طبق تبصره‌ها و بخشنامه‌های سازمان امور مالیاتی از نرخ صفر یا معافیت جزئی برخوردار می‌شوند، از جمله:

- شرکت‌های خدماتی مستقر در مناطق آزاد و ویژه اقتصادی (مطابق ماده ۱۳ قانون چگونگی اداره مناطق آزاد مصوب ۱۳۷۲).
- شرکت‌های خدمات نرم‌افزاری و فناوری اطلاعات دارای مجوز از وزارت ارتباطات یا معاونت علمی.
- شرکت‌های پیمانکاری فعال در پروژه‌های عمرانی دولت در مناطق محروم، در صورت تأیید کارفرما و ناظر دولتی.

ب) شرایط بهره‌مندی

۱. داشتن قرارداد رسمی پیمانکاری یا خدماتی ثبت شده در سامانه معاملات فصلی.
۲. انجام فعالیت در محل مورد تأیید نهادهای قانونی (مثلاً منطقه آزاد یا شهرک فناوری).
۳. ارائه مدارک مربوط به هزینه‌ها و صورت وضعیت‌ها در دفاتر رسمی.

۴. در صورت فعالیت در مناطق آزاد، ثبت شرکت یا شعبه در آن منطقه الزامی است.

ج) مثال عددی

شرکت "آفاق رایانه" در منطقه آزاد کیش مستقر است و خدمات نرم‌افزاری به مشتریان داخلی و خارجی ارائه می‌دهد.

مطابق ماده ۱۳ قانون مناطق آزاد، درآمد حاصل از فعالیت‌های اقتصادی در این مناطق به مدت ۲۰ سال از مالیات معاف است.

بنابراین این شرکت تا سال ۱۴۲۱ از پرداخت مالیات بر درآمد معاف است، مشروط بر اینکه اظهارنامه و دفاتر خود را منظم ارسال کند.

۳-۴ معافیت شرکت‌های دانش‌بنیان

الف) مبنای قانونی

قانون حمایت از شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌بنیان و تجاری‌سازی نوآوری‌ها (مصوب ۱۳۸۹) و آیین‌نامه اجرایی آن (مصوب ۱۳۹۱) مبنای اصلی معافیت‌های این شرکت‌هاست.

مطابق ماده ۳ این قانون:

ب) شرایط لازم

۱. شرکت باید گواهی دانش‌بنیان نوع ۱ یا نوع ۲ از معاونت علمی ریاست جمهوری داشته باشد.

۲. معافیت فقط شامل درآمد حاصل از فروش محصولات یا خدمات دانش‌بنیان تأییدشده می‌شود، نه کل فعالیت شرکت.

۳. شرکت موظف است گزارش مالی سالانه و صورت وضعیت فعالیت‌های دانش‌بنیان را در سامانه معاونت علمی ثبت کند.

۴. در صورت ابطال یا انقضای گواهی دانش‌بنیان، معافیت از همان سال لغو می‌شود.

ج) محدوده معافیت

- مالیات بر درآمد (به مدت ۱۵ سال)
- عوارض واردات مواد اولیه و تجهیزات آزمایشگاهی
- حقوق گمرکی و سود بازرگانی تجهیزات تحقیقاتی
- مالیات حقوق کارکنان بخش تحقیق و توسعه

د) مثال عددی

شرکت "فناوران نوین پارس" در سال ۱۴۰۰ گواهی دانش‌بنیان نوع ۱ دریافت کرده است.

درآمد حاصل از محصولات تأییدشده شرکت در سال ۱۴۰۳ برابر ۳۰ میلیارد ریال است.

با توجه به معافیت ۱۵ ساله، درآمد مشمول مالیات شرکت در بخش دانش‌بنیان با نرخ صفر مالیاتی محاسبه می‌شود.

اما سایر فعالیت‌های شرکت (مثلاً فروش خدمات عمومی) مشمول مالیات عادی ۲۵٪ هستند.

۳-۵ تفاوت دوره و دامنه معافیت بین شرکت‌های تولیدی و دانش‌بنیان

نوع شرکت	مبنای قانونی	مدت معافیت	محدوده معافیت	شرط اصلی
تولیدی و معدنی	ماده ۱۳۲ ق.م.م	۵ تا ۱۰ سال	کل درآمد تولیدی	داشتن پروانه بهره‌برداری
خدماتی در مناطق آزاد	قانون مناطق آزاد	۲۰ سال	کل فعالیت اقتصادی در منطقه	ثبت در منطقه آزاد
دانش‌بنیان	قانون حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان	۱۵ سال	محصولات تأییدشده	گواهی معاونت علمی

۳-۶ نکات اجرایی برای حسابداران و مدیران مالی

۱. دفاتر و اسناد مالی باید به‌صورت تفکیک‌شده تنظیم شوند تا درآمدهای مشمول معافیت از سایر درآمدها قابل شناسایی باشد.
۲. صورت‌های مالی حسابرسی‌شده توسط حسابدار رسمی می‌تواند اعتبار شرکت در استفاده از معافیت‌ها را افزایش دهد.
۳. درخواست کتبی برای تمدید یا تأیید معافیت باید هر سال به اداره امور مالیاتی ارائه شود.
۴. برای شرکت‌های دارای فعالیت ترکیبی (مثلاً تولید + خدمات)، باید درآمد مشمول معافیت و غیرمشمول جداگانه در اظهارنامه درج شود.
۵. استفاده غیرقانونی از معافیت (مثلاً اعلام درآمد غیرواقعی به‌عنوان تولیدی یا صادراتی) موجب ابطال معافیت و جریمه تا سه برابر مالیات خواهد شد.

۳-۷ چک لیست مدارک مورد نیاز برای درخواست معافیت شرکتها

برای شرکت‌های تولیدی:

- پروانه بهره‌برداری از وزارت صمت
- گواهی ثبت در شهرک یا ناحیه صنعتی
- اظهارنامه عملکرد سالانه
- صورت مالی حسابرسی شده

برای شرکت‌های خدماتی:

- قرارداد رسمی خدمات یا پیمانکاری
- مجوز فعالیت از منطقه آزاد یا وزارت ارتباطات
- گواهی ثبت شرکت در سامانه مالیاتی

برای شرکت‌های دانش‌بنیان:

- گواهی تأیید دانش‌بنیان از معاونت علمی
- گزارش فروش محصولات تأییدشده
- صورت حساب و گزارش مالی تفکیکی برای فعالیت دانش‌بنیان

۳-۸ جمع‌بندی فصل

در این فصل، سه دسته اصلی از شرکت‌ها بررسی شد: تولیدی، خدماتی و دانش‌بنیان.

هر گروه دارای مبنای قانونی، شرایط و دوره معافیت خاص خود است.

شرکت‌ها برای بهره‌مندی واقعی از معافیت‌ها باید هم الزامات مالیاتی (ثبت، اظهارنامه، دفاتر قانونی) و هم الزامات تخصصی (مجوز، گواهی، فعالیت واقعی) را رعایت کنند.

به‌طور خلاصه:

- شرکت‌های تولیدی و معدنی: ۵ تا ۱۰ سال نرخ صفر مالیاتی طبق ماده ۱۳۲.
- شرکت‌های خدماتی در مناطق آزاد: ۲۰ سال معافیت طبق قانون مناطق آزاد.
- شرکت‌های دانش‌بنیان: ۱۵ سال معافیت کامل طبق قانون حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان.

در فصل بعد، معافیت‌های مکانی و منطقه‌ای شامل مناطق آزاد، ویژه اقتصادی و نواحی صنعتی بررسی می‌شود که نقش بسیار مؤثری در سیاست‌های توسعه‌ای کشور دارند.

فصل چهارم: معافیت‌های مالیاتی در مناطق آزاد تجاری و ویژه اقتصادی

۴-۱ مقدمه فصل

مناطق آزاد تجاری و ویژه اقتصادی به‌عنوان یکی از ابزارهای سیاست‌گذاری اقتصادی در ایران، با هدف جذب سرمایه‌گذاری خارجی، افزایش صادرات، اشتغال‌زایی و انتقال فناوری ایجاد شده‌اند.

یکی از مهم‌ترین مشوق‌های این مناطق، معافیت‌های مالیاتی گسترده و بلندمدت است که باعث شده بسیاری از شرکت‌ها ترجیح دهند در این مناطق مستقر شوند.

در این فصل، قوانین، شرایط و جزئیات مربوط به معافیت‌های مالیاتی در این مناطق به صورت دقیق و کاربردی بررسی می‌شود.

۴-۲ مبنای قانونی معافیت در مناطق آزاد

اصلی‌ترین مبنای قانونی برای معافیت‌های مالیاتی مناطق آزاد، ماده ۱۳ قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری - صنعتی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۲ است.

بر اساس این ماده:

بنابراین:

- معافیت شامل کلیه فعالیت‌های اقتصادی (تولیدی، خدماتی، بازرگانی و صادراتی) است.
- مدت معافیت ۲۰ سال است و از تاریخ آغاز فعالیت اقتصادی محاسبه می‌شود.
- پس از پایان ۲۰ سال، شرکت‌ها تابع قوانین مالیاتی کشور خواهند بود مگر اینکه تمدید معافیت توسط هیئت وزیران تصویب شود.

۴-۳ تفاوت مناطق آزاد و مناطق ویژه اقتصادی

برای درک بهتر معافیت‌ها، ابتدا باید تفاوت این دو نوع منطقه مشخص شود:

منطقه ویژه اقتصادی	منطقه آزاد تجاری - صنعتی	ویژگی
قانون تشکیل و اداره مناطق ویژه اقتصادی (۱۳۸۴) قانون چگونگی اداره مناطق آزاد (۱۳۷۲) مبنای قانونی	نرخ صفر یا تخفیف مالیاتی (بسته به نوع فعالیت)	نوع معافیت
توسعه تولید و صادرات داخلی	جذب سرمایه خارجی و گردش تجاری	هدف اصلی
سازمان مسئول منطقه ویژه	سازمان منطقه آزاد	مرجع مدیریت
داخل قلمرو گمرکی کشور (با تسهیلات خاص)	خارج از قلمرو گمرکی کشور	مقررات گمرکی

۴-۴ شرایط بهره‌مندی از معافیت مالیاتی در مناطق آزاد

برای استفاده از معافیت ۲۰ ساله مالیاتی در مناطق آزاد، شرکت‌ها باید چند شرط اساسی را رعایت کنند:

۱. ثبت قانونی شرکت یا شعبه در منطقه آزاد

شرکت باید در اداره ثبت شرکت‌های مستقر در همان منطقه به ثبت برسد. صرفاً داشتن دفتر نمایندگی کافی نیست.

۲. فعالیت واقعی در منطقه

دفاتر، انبارها یا کارخانه باید در محدوده فیزیکی منطقه واقع شده باشند و فعالیت اقتصادی قابل ردیابی صورت گیرد.

۳. ارائه اظهارنامه مالیاتی منظم

حتی با وجود معافیت مالیاتی، شرکت‌ها موظف‌اند هر سال اظهارنامه عملکرد خود را به اداره امور مالیاتی مستقر در منطقه ارائه دهند (برای کنترل حساب‌ها).

۴. شروع معافیت از تاریخ درج‌شده در مجوز فعالیت

معافیت از تاریخی محاسبه می‌شود که در مجوز بهره‌برداری یا مجوز فعالیت صادره از سوی سازمان منطقه آزاد درج شده است، نه از زمان ثبت شرکت.

۴-۵ محدوده معافیت‌ها

معافیت مناطق آزاد شامل انواع مختلف مالیات‌ها می‌شود:

نوع مالیات	وضعیت در مناطق آزاد	توضیحات
مالیات بر درآمد اشخاص حقوقی	معاف به مدت ۲۰ سال	بر اساس ماده ۱۳ قانون مناطق آزاد
مالیات بر دارایی	معاف به مدت ۲۰ سال	شامل اموال و دارایی‌های شرکت در منطقه
مالیات بر واردات تجهیزات	معاف از حقوق گمرکی	در صورت استفاده برای تولید یا فعالیت اقتصادی
مالیات بر صادرات کالا	معاف کامل	صادرات از مناطق آزاد مشمول مالیات نیست
مالیات بر حقوق کارکنان	در صورت پرداخت از داخل منطقه، مشمول معافیت جزئی	طبق بخشنامه ۵۲۸۲۲ مورخ ۱۳۹۸

۴-۶ تمدید معافیت پس از ۲۰ سال

در حال حاضر، تمدید معافیت مالیاتی مناطق آزاد به صورت خودکار انجام نمی‌شود و نیازمند مصوبه هیئت وزیران است.

برخی مناطق مانند کیش، قشم و چابهار در سال‌های اخیر موفق به تمدید بخشی از معافیت‌ها شده‌اند، اما این تمديد‌ها صرفاً برای فعالیتهای تولیدی و صادراتی خاص بوده است.

پیشنهاد می‌شود شرکت‌ها از همان ابتدا ساختار مالی خود را طوری تنظیم کنند که پس از پایان دوره ۲۰ ساله، آماده ورود به نظام مالیاتی عادی کشور باشند.

۴-۷ مناطق ویژه اقتصادی و نوع معافیت آن‌ها

مناطق ویژه اقتصادی، برخلاف مناطق آزاد، در داخل قلمرو گمرکی کشور قرار دارند و هدف آن‌ها حمایت از تولید داخلی است.

معافیت در این مناطق بیشتر به صورت تخفیف یا نرخ صفر مالیاتی اعمال می‌شود، نه معافیت کامل.

بر اساس بخشنامه سازمان امور مالیاتی کشور (شماره ۵۰۲/۹۳/۲۱۰ مورخ ۲۸/۵/۱۳۹۳):

مهم‌ترین مناطق ویژه اقتصادی کشور:

- منطقه ویژه اقتصادی پارس (عسلویه)
- منطقه ویژه اقتصادی امیرآباد
- منطقه ویژه اقتصادی پتروشیمی ماهشهر
- منطقه ویژه اقتصادی پیام (البرز)
- منطقه ویژه اقتصادی دوغارون (خراسان رضوی)

۴-۸ شرایط برخورداری از نرخ صفر در مناطق ویژه

۱. شرکت باید دارای مجوز فعالیت از سازمان مسئول منطقه ویژه باشد.
۲. فعالیت باید تولیدی، معدنی یا صادراتی باشد. فعالیت‌های صرفاً بازرگانی مشمول نرخ صفر نیستند.
۳. دفاتر و انبارهای اصلی باید در محدوده منطقه ویژه مستقر باشند.
۴. اظهارنامه مالیاتی سالانه الزامی است، حتی در صورت نرخ صفر.

۴-۹ تفاوت اجرای معافیت در مناطق آزاد و ویژه

مناطق ویژه اقتصادی	مناطق آزاد	موضوع
۵ تا ۱۰ سال	۲۰ سال	مدت معافیت
نرخ صفر	کامل (معاف از مالیات)	نوع معافیت
فقط تولیدی و صادراتی همه فعالیت‌های اقتصادی شامل چه فعالیتی می‌شود		
از تاریخ بهره‌برداری	از تاریخ مجوز فعالیت	شروع محاسبه
الزامی	الزامی	الزام به اظهارنامه

۱۰-۴ نکات کاربردی و اجرایی برای شرکت‌ها

۱. ثبت شرکت یا شعبه در منطقه آزاد شرط اصلی است؛ صرف داشتن دفتر فروش در منطقه کافی نیست.
۲. شرکت‌هایی که دفتر مرکزی در تهران و واحد تولیدی در منطقه آزاد دارند، باید درآمد مشمول معافیت و غیرمشمول را تفکیک و جداگانه گزارش دهند.
۳. در مناطق ویژه اقتصادی، فعالیت بازرگانی صرف (خرید و فروش کالا) مشمول معافیت نیست.
۴. استفاده از معافیت برای فعالیت‌های غیرواقعی (مثل صدور فاکتور صوری) منجر به ابطال معافیت و جریمه تا سه برابر مالیات می‌شود.
۵. حسابداران موظفاند دفاتر و اسناد شرکت را به‌صورت دقیق تنظیم کنند تا در زمان رسیدگی مالیاتی، معافیت قابل اثبات باشد.

۱۱-۴ مثال عددی (تحلیل کاربردی)

شرکت «کالای نوین خلیج فارس» در منطقه آزاد قشم ثبت شده و از سال ۱۴۰۰ فعالیت خود را آغاز کرده است.

سود خالص سال ۱۴۰۳ این شرکت برابر با ۸۰ میلیارد ریال است.

بر اساس ماده ۱۳ قانون مناطق آزاد، شرکت تا سال ۱۴۲۰ از مالیات بر درآمد معاف است.

بنابراین در اظهارنامه عملکرد سال ۱۴۰۳، مبلغ مالیات پرداختی برابر صفر ثبت می‌شود، ولی شرکت باید:

- اظهارنامه خود را ارسال کند،
- دفاتر قانونی را ارائه دهد،
- و در صورت درخواست ممیز، اسناد درآمد و هزینه را تسلیم کند.

در صورتی که شرکت در سال ۱۴۰۹ در کنار فعالیت تولیدی، واردات کالا برای فروش داخلی انجام دهد، درآمد حاصل از آن واردات مشمول مالیات عادی ۲۵٪ خواهد شد.

۴-۱۲ جمع بندی فصل

معافیت‌های مناطق آزاد و ویژه اقتصادی از مؤثرترین ابزارهای توسعه‌ای در ایران هستند.

- در مناطق آزاد، معافیت کامل و ۲۰ ساله برای همه فعالیت‌های اقتصادی اعمال می‌شود.
- در مناطق ویژه، معافیت به صورت نرخ صفر مالیاتی برای فعالیت‌های تولیدی و صادراتی اجرا می‌شود.
- ثبت قانونی، فعالیت واقعی در منطقه، و ارائه اظهارنامه منظم، سه رکن اساسی استفاده از این معافیت‌ها هستند.

در فصل بعد، به بررسی معافیت‌های مالیاتی مربوط به صادرات کالا و خدمات می‌پردازیم که ارتباط تنگاتنگی با این فصل دارد و برای شرکت‌های صادرات‌محور اهمیت ویژه‌ای دارد.

در این فصل، تمام جوانب قانونی و اجرایی معافیت صادراتی (طبق آخرین اصلاحات تا سال ۱۴۰۳) بررسی شده تا برای شرکت‌ها و حسابداران قابل استناد و استفاده عملی باشد.

فصل پنجم: معافیت‌های مالیاتی مربوط به صادرات کالا و خدمات

۵-۱ مقدمه فصل

صادرات کالا و خدمات یکی از مهم‌ترین منابع درآمدی و ارزی کشور است و نقش تعیین‌کننده‌ای در رشد اقتصادی، اشتغال و توسعه صنایع دارد.

به همین دلیل، قانون‌گذار برای حمایت از صادرکنندگان و تشویق فعالیت‌های صادراتی، معافیت‌های مالیاتی ویژه‌ای را در قانون مالیات‌های مستقیم و سایر مقررات مرتبط پیش‌بینی کرده است.

هدف از این فصل، تشریح دقیق مواد قانونی، شرایط اجرایی و نکات کاربردی مربوط به معافیت مالیاتی صادرات است تا شرکت‌ها بتوانند با رعایت ضوابط، از این امتیاز قانونی بهره‌مند شوند.

۵-۲ مبنای قانونی

اصلی‌ترین مبنای قانونی معافیت صادرات، ماده ۱۴۱ قانون مالیات‌های مستقیم است.

بر اساس این ماده (اصلاحی ۱۳۹۴ و با تغییرات اجرایی تا ۱۴۰۳):

به بیان ساده‌تر:

- صادرات کالای تولیدی و خدمات فنی - مهندسی: ۱۰۰٪ معافیت مالیاتی
- صادرات کالای خام (مثل نفت خام، سنگ آهن، مس و مواد معدنی فرآوری نشده): ۸۰٪ معافیت مالیاتی

۵-۳ مفهوم "درآمد حاصل از صادرات"

درآمد حاصل از صادرات در معنای مالیاتی عبارت است از:

بنابراین تنها سود خالص صادرات مشمول معافیت است، نه کل مبلغ فروش.

برای برخورداری از این معافیت، باید درآمد صادراتی در دفاتر قانونی شرکت ثبت شده و مستند به اسناد گمرکی و بانکی معتبر باشد.

۵-۴ شرایط بهره‌مندی از معافیت مالیاتی صادرات

شرکت‌ها برای استفاده از معافیت ماده ۱۴۱ باید شرایط زیر را رعایت کنند:

۱. ثبت صادرات در اظهارنامه عملکرد همان سال مالی

درآمد صادراتی باید به صورت مجزا در اظهارنامه مالیاتی درج شود.

۲. وجود اسناد رسمی صادراتی

مانند پروانه صادراتی، اظهارنامه گمرکی خروج کالا، بارنامه، فاکتور فروش بین‌المللی و گواهی خروج کالا از گمرک.

۳. بازگشت ارز حاصل از صادرات به چرخه اقتصادی کشور

طبق بخشنامه بانک مرکزی، شرط برخورداری از معافیت مالیاتی، بازگشت ارز صادراتی از طریق سامانه نیما یا فروش به بانک‌ها است.

۴. ثبت درآمد صادراتی در دفاتر قانونی و صورت‌های مالی شرکت

بدون ثبت حسابداری دقیق، درآمد مشمول معافیت مورد قبول ممیز نخواهد بود.

۵. عدم استفاده از معافیت‌های مشابه برای همان درآمد

اگر شرکتی هم‌زمان از معافیت منطقه آزاد استفاده می‌کند، نمی‌تواند برای همان درآمد مجدداً از ماده ۱۴۱ بهره‌مند شود.

۵-۵ انواع صادرات مشمول معافیت

الف) صادرات کالاهای تولیدی

کالاهایی که در داخل کشور تولید شده و از مرزهای رسمی صادر می‌شوند.

مثلاً: صنایع فولاد، پتروشیمی، مواد غذایی، فرش، دارو، لوازم خانگی و غیره.

ب) صادرات خدمات

مطابق تبصره ماده ۱۴۱، خدمات فنی و مهندسی صادرشده به خارج از کشور نیز مشمول معافیت هستند.

نمونه‌ها:

- طراحی و اجرای پروژه‌های عمرانی در خارج از کشور
- خدمات نرم‌افزاری و فناوری اطلاعات صادرشده به خارج
- خدمات آموزشی یا مشاوره‌ای ارائه‌شده به شرکت‌های خارجی

ج) صادرات کالاهای خام

درآمد حاصل از صادرات کالاهای خام (به تشخیص وزارت صمت) فقط ۸۰٪ معافیت مالیاتی دارد.

کالاهای خام شامل مواردی مثل: نفت، سنگ آهن، مس، مواد معدنی فرآوری نشده، چوب خام و پنبه خام هستند.

۵-۶ نحوه اعمال معافیت در اظهارنامه مالیاتی

در اظهارنامه عملکرد، بخش مخصوصی برای "درآمد حاصل از صادرات کالا و خدمات" وجود دارد.

حسابداران باید موارد زیر را رعایت کنند:

۱. درج رقم فروش صادراتی در قسمت مربوطه.
۲. ثبت سود خالص صادرات پس از کسر هزینه‌های مستقیم.
۳. اعمال نرخ معافیت مطابق نوع کالا (۱۰۰٪ یا ۸۰٪).
۴. ارائه مستندات صادراتی به ممیز مالیاتی در زمان رسیدگی.

نکته: حتی در صورت معافیت کامل، شرکت موظف است اظهارنامه را ارسال کند؛ در غیر این صورت مشمول جریمه عدم تسلیم خواهد شد.

۵-۷ مثال عددی (کالای تولیدی)

شرکت «پارس صنعت شرق» در سال ۱۴۰۲ تعداد ۵۰۰۰ دستگاه موتور الکتریکی تولیدی خود را به کشور عراق صادر کرده است.

درآمد حاصل از فروش صادراتی: ۱۰۰ میلیارد ریال

هزینه‌های مستقیم صادرات (حمل، بسته‌بندی، بیمه و غیره): ۲۰ میلیارد ریال

سود خالص صادرات = ۱۰۰ - ۲۰ = ۸۰ میلیارد ریال

مطابق ماده ۱۴۱ ق.م.م، چون کالای صادراتی تولید داخل است،

۱۰۰٪ سود حاصل از صادرات از مالیات معاف است.

شرکت فقط باید این مبلغ را در اظهارنامه درج کند و مدارک صادراتی را ضمیمه کند.

۵-۸ مثال عددی (کالای خام)

شرکت «معدن غرب دنا» در سال ۱۴۰۲ سنگ آهن خام صادر کرده است.

درآمد حاصل از صادرات: ۶۰ میلیارد ریال

هزینه‌های مستقیم: ۱۵ میلیارد ریال

سود خالص: ۴۵ میلیارد ریال

با توجه به اینکه صادرات کالای خام فقط تا ۸۰٪ معاف است،

۲۰٪ از سود مشمول مالیات خواهد بود:

$$۴۵ \times ۲۰\% = ۹ \text{ میلیارد ریال درآمد مشمول مالیات}$$

$$۹ \times ۲۵\% = ۲,۲۵ \text{ میلیارد ریال مالیات پرداختی}$$

۵-۹ معافیت صادرات از مناطق آزاد

اگر شرکت در مناطق آزاد تجاری مستقر باشد، درآمد حاصل از صادرات نیز جزو فعالیت اقتصادی منطقه محسوب می‌شود و در طول دوره ۲۰ ساله، از مالیات معاف است.

اما پس از پایان دوره معافیت ۲۰ ساله، فقط در چارچوب ماده ۱۴۱ قابل بهره‌برداری است.

۵-۱۰ بازگشت ارزش صادراتی و تأثیر آن بر معافیت

مطابق بخشنامه‌های بانک مرکزی و سازمان امور مالیاتی (۱۴۰۲):

- بازگشت ارز حاصل از صادرات شرط اصلی برخورداری از معافیت مالیاتی است.
- صادرکنندگانی که ارز خود را در سامانه نیما یا به بانک‌ها واگذار نکنند، از معافیت مالیاتی محروم خواهند شد.

بنابراین شرکت‌ها باید اسناد مربوط به بازگشت ارز (گزارش فروش ارز، رسید بانکی و...) را همراه با مدارک صادراتی به ممیز مالیاتی ارائه دهند.

۵-۱۱ بخشنامه‌ها و مقررات کلیدی

برخی از بخشنامه‌های مهم مرتبط با معافیت مالیاتی صادرات عبارتند از:

موضوع	تاریخ	شماره بخشنامه
نحوه برخورد با درآمد صادراتی کالا و خدمات	۲۰/۱۲/۱۳۹۸	۵۳۶۵۷/۹۸/۲۳۰
الزام بازگشت ارز برای برخورداری از معافیت	۱۲/۱۱/۱۳۹۹	۴۸۳۰۵/۹۹/۲۳۰
تبیین مفهوم صادرات خدمات و نحوه اثبات آن	۲۵/۰۹/۱۴۰۱	۵۷/۱۴۰۱/۲۰۰
جزئیات ثبت درآمد صادراتی در دفاتر قانونی	۰۲/۰۷/۱۴۰۲	۱۶۲۲۱/۱۴۰۲/۲۳۰

۵-۱۲ نکات اجرایی برای حسابداران و مدیران مالی

۱. درآمد صادراتی باید در دفاتر و اظهارنامه جداگانه از فروش داخلی ثبت شود.
۲. هزینه‌های مستقیم صادرات (مثل حمل و نقل و بسته‌بندی) باید به‌طور دقیق مستند شوند.

۳. مدارک گمرکی و بانکی اصلی‌ترین اسناد اثبات صادرات هستند.
۴. اگر کالا یا خدمات به کشور ثالث صادر می‌شود، فاکتور و اسناد حمل باید به نام همان کشور باشد.
۵. در صورت وجود صادرات غیرمستقیم (از طریق شرکت واسطه)، معافیت فقط برای صادرکننده اصلی قابل اعمال است.
۶. شرکت‌های فعال در مناطق آزاد می‌توانند از معافیت هم‌زمان ماده ۱۳ و ماده ۱۴۱ برای صادرات خارجی استفاده کنند، مشروط بر اینکه هر دو شرایط را رعایت کنند.

۵-۱۳ خطاهای رایج در استفاده از معافیت صادراتی

۱. ثبت نکردن درآمد صادراتی در اظهارنامه → باعث از بین رفتن کامل معافیت.
۲. عدم ارائه اسناد گمرکی → ممیز مالیاتی صادرات را قبول نمی‌کند.
۳. تأخیر در بازگشت ارز → لغو معافیت مالیاتی در همان سال.
۴. استفاده از فاکتورهای غیرواقعی → موجب جریمه تا سه برابر مالیات می‌شود.
۵. اشتباه در تفکیک درآمد صادراتی و داخلی → بروز اختلاف در رسیدگی مالیاتی.

۵-۱۴ جمع‌بندی فصل

- درآمد حاصل از صادرات کالاهای تولیدی و خدمات فنی - مهندسی به خارج از کشور صددرصد معاف از مالیات است.
- صادرات کالاهای خام فقط تا ۸۰٪ معافیت مالیاتی دارد.
- شرط اصلی استفاده از این معافیت، ثبت رسمی صادرات در دفاتر، ارائه اظهارنامه و بازگشت ارز به چرخه اقتصادی کشور است.

- معافیت صادرات، در کنار معافیت مناطق آزاد و ماده ۱۳۲، یکی از سه رکن اصلی سیاست‌های مالیاتی حمایتی از تولید و صادرات در ایران محسوب می‌شود.

فصل ششم: معافیت‌های مالیاتی موضوعی و صنفی شرکت‌ها

۶-۱ مقدمه فصل

در کنار معافیت‌های عمومی مانند معافیت مناطق کمتر توسعه‌یافته یا صادرات، قانون مالیات‌های مستقیم برای برخی موضوعات و فعالیت‌های خاص اقتصادی و اجتماعی نیز معافیت‌هایی پیش‌بینی کرده است.

این معافیت‌ها معمولاً برای حمایت از بخش‌های زیربنایی، فرهنگی، اجتماعی و عام‌المنفعه طراحی شده‌اند و تحت عنوان «معافیت‌های موضوعی و صنفی» شناخته می‌شوند.

مهم‌ترین مواد قانونی مرتبط با این نوع معافیت‌ها عبارتند از:

- ماده ۱۳۹ قانون مالیات‌های مستقیم (فعالیت‌های خیریه، فرهنگی، ورزشی، آموزشی و مذهبی)
- تبصره‌های مواد ۱۳۲، ۱۳۴ و ۱۴۱
- بخشنامه‌ها و آیین‌نامه‌های سازمان امور مالیاتی

۶-۲ مبنای قانونی (ماده ۱۳۹ ق.م.م)

بر اساس ماده ۱۳۹ قانون مالیات‌های مستقیم:

به بیان ساده، هر شرکت یا مؤسسه‌ای که:

۱. به‌طور رسمی برای انجام امور عام‌المنفعه ایجاد شده باشد،

۲. مجوز فعالیت خود را از مراجع قانونی گرفته باشد،

۳. درآمد خود را صرف همان اهداف عام‌المنفعه کند،

می‌تواند از معافیت کامل مالیاتی برخوردار شود.

۳-۶ شرایط عمومی بهره‌مندی از معافیت ماده ۱۳۹

برای اینکه شرکت یا مؤسسه بتواند از این معافیت استفاده کند، باید شرایط زیر را دارا باشد:

۱. ثبت قانونی شخصیت حقوقی (به‌صورت مؤسسه یا شرکت غیرانتفاعی).

۲. دریافت مجوز از مراجع ذی‌صلاح، مانند:

○ وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (برای فعالیت فرهنگی و هنری)،

○ وزارت ورزش و جوانان (برای فعالیت ورزشی)،

○ سازمان اوقاف (برای فعالیت‌های مذهبی)،

○ وزارت آموزش و پرورش یا علوم (برای فعالیت آموزشی).

۳. عدم توزیع سود بین اعضا یا مدیران (یعنی تمام درآمد باید صرف فعالیت اصلی شود).

۴. ارائه اظهارنامه مالیاتی سالانه (حتی در صورت معافیت کامل).

۵. ثبت دقیق حساب‌ها و هزینه‌ها در دفاتر قانونی.

۴-۶ مصادیق اصلی معافیت‌های موضوعی و صنفی

الف) مؤسسات خیریه و عام‌المنفعه

مؤسسات خیریه که هدفشان کمک به اقشار آسیب‌پذیر، درمان بیماران، ساخت مدرسه، مسکن یا خدمات اجتماعی باشد، از مالیات معاف‌اند، مشروط بر اینکه:

- درآمد و هزینه آن‌ها شفاف و حسابرسی شده باشد،
- صورت‌های مالی به اداره مالیاتی ارائه شود،
- مجوز رسمی از وزارت کشور یا سازمان اوقاف داشته باشند.

نمونه:

مؤسسه خیریه امام رضا (ع) که برای حمایت از کودکان بی‌سرپرست فعالیت می‌کند، اگر تمام درآمد خود را صرف امور حمایتی کند، از مالیات معاف است.

ب) مؤسسات آموزشی و پژوهشی

طبق ماده ۱۳۹، درآمد حاصل از فعالیت‌های آموزشی، پژوهشی و فرهنگی اگر توسط مؤسسات دارای مجوز رسمی باشد، معاف است.

مثال‌ها:

- مدارس و دانشگاه‌های غیرانتفاعی دارای مجوز آموزش و پرورش یا وزارت علوم
- مراکز پژوهشی دارای مجوز از معاونت علمی ریاست جمهوری
- آموزشگاه‌های فنی و حرفه‌ای دارای مجوز رسمی

نکته: درآمد ناشی از فعالیتهای جانبی مانند اجاره ملک یا فروش تجهیزات آموزشی مشمول مالیات است مگر آنکه مستقیماً برای فعالیت آموزشی صرف شود.

ج) نهادهای فرهنگی و هنری

درآمد ناشی از تولید یا عرضه آثار فرهنگی و هنری (فیلم، موسیقی، کتاب، نمایش، و...) اگر از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مجوز داشته باشد، از مالیات معاف است.

طبق آیین‌نامه اجرایی ماده ۱۳۹:

- شرکتهای تولید فیلم سینمایی،
- انتشارات دارای مجوز رسمی،
- شرکتهای موسیقی و تئاتر،

در صورت رعایت ضوابط مالی و صرف درآمد در همان حوزه، از مالیات معاف هستند.

د) باشگاهها و مؤسسات ورزشی

درآمد باشگاههای ورزشی و مؤسسات فعال در زمینه تربیت بدنی، در صورتی که از وزارت ورزش و جوانان مجوز رسمی داشته باشند و درآمد خود را صرف هزینههای ورزشی کنند، از پرداخت مالیات معاف هستند.

نمونه:

باشگاههای فوتبال، والیبال یا باشگاههای بدنسازی دارای پروانه فعالیت رسمی، در صورتی که درآمدهای آنها صرف نگهداری و توسعه فعالیت ورزشی شود، از مالیات عملکرد معافاند.

ه) نهادهای مذهبی

درآمد حاصل از موقوفات، مساجد، حسینیه‌ها و اماکن مذهبی که تحت نظارت سازمان اوقاف فعالیت می‌کنند، به‌طور کامل از مالیات معاف است.

اما اگر درآمدی از محل فعالیت‌های اقتصادی وابسته (مثلاً فروشگاه، نانوايي یا تولیدات وابسته به مسجد) ایجاد شود،

آن درآمد فقط در صورتی معاف است که تمام وجوه حاصل صرف همان فعالیت مذهبی یا خیریه‌ای شود.

۶-۵ مؤسسات وابسته به دولت یا نهادهای عمومی

درآمد مؤسسات وابسته به دولت یا شهرداری‌ها که برای خدمات عمومی ایجاد شده‌اند (مثل شرکت‌های خدماتی شهرداری، سازمان آب، برق و ...)،

در صورتی از مالیات معاف‌اند که طبق اساسنامه، هدفشان غیرانتفاعی و عام‌المنفعه باشد.

اگر این مؤسسات فعالیت اقتصادی و سودآور انجام دهند (مثل پیمانکاری یا فروش کالا)، درآمدشان مشمول مالیات خواهد بود.

۶-۶ تبصره‌های کلیدی ماده ۱۳۹

۱. تبصره ۱:

برای برخورداری از معافیت، مؤسسات باید صورت‌های مالی خود را به تأیید سازمان امور مالیاتی برسانند.

۲. تبصره ۲:

هر نوع استفاده شخصی از منابع یا درآمد مؤسسات، موجب لغو معافیت و مطالبه مالیات می‌شود.

۳. تبصره ۳:

وزارت امور اقتصادی و دارایی موظف است فهرست مؤسسات خیریه و عام‌المنفعه معاف را هر سال در سایت سازمان مالیاتی منتشر کند.

۶-۷ حسابداری و نحوه ثبت معافیت‌ها

برای شفاف‌سازی مالی و پذیرش معافیت، مؤسسات باید:

۱. درآمد و هزینه‌های خود را در دفاتر قانونی ثبت کنند.

۲. حساب بانکی اختصاصی به نام مؤسسه داشته باشند.

۳. هزینه‌های انجام‌شده را با فاکتور و اسناد معتبر ثبت کنند.

۴. اظهارنامه مالیاتی ارسال کنند، حتی اگر مشمول مالیات نباشند.

در صورت عدم رعایت موارد فوق، ممیز مالیاتی می‌تواند معافیت را لغو کند.

۶-۸ معافیت شرکت‌های تعاونی

بر اساس ماده ۱۰۵ و تبصره‌های ماده ۱۳۹،

شرکت‌های تعاونی تولید، مصرف، مسکن، و کارگری که با مجوز وزارت تعاون تأسیس شده‌اند،

درآمدشان تا ۵ سال نخست فعالیت از مالیات معاف است.

در مناطق کمتر توسعه‌یافته، این معافیت تا ۱۰ سال قابل تمدید است.

۶-۹ معافیت شرکت‌های دانش‌بنیان

شرکت‌های دانش‌بنیان نیز طبق قانون «حمایت از شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌بنیان و تجاری‌سازی نوآوری‌ها»،

به مدت ۱۵ سال از مالیات عملکرد، مالیات بر درآمد و مالیات بر دارایی معاف‌اند.

شرط استفاده از این معافیت،

تأیید شرکت توسط کارگروه ارزیابی شرکت‌های دانش‌بنیان وابسته به معاونت علمی و فناوری ریاست‌جمهوری است.

۶-۱۰ مثال کاربردی

شرکت «آتیه سبز» یک مؤسسه آموزشی دارای مجوز رسمی از وزارت علوم است.

در سال ۱۴۰۲ درآمدی به مبلغ ۴۰ میلیارد ریال از دوره‌های آموزشی و ۵ میلیارد ریال از فروش کتاب کسب کرده است.

- چون فعالیت اصلی آموزشی است → درآمد ۴۰ میلیاردی از مالیات معاف است.
- درآمد حاصل از فروش کتاب نیز چون در راستای فعالیت آموزشی است، مشمول همان معافیت می‌شود.

اما اگر شرکت بخشی از درآمد را در بورس سرمایه‌گذاری کند، سود آن بخش مشمول مالیات خواهد بود.

۶-۱۱ خطاهای رایج شرکت‌ها در استفاده از معافیت‌های موضوعی

۱. نداشتن مجوز رسمی از مراجع ذی‌صلاح.
۲. استفاده شخصی از درآمد مؤسسه.
۳. ثبت نکردن دفاتر مالی.
۴. ارسال نکردن اظهارنامه سالانه.
۵. نداشتن تفکیک بین فعالیت‌های معاف و غیرمعاف.

۶-۱۲ جمع‌بندی فصل

- معافیت‌های موضوعی و صنفی ابزار حمایتی قانون برای فعالیت‌های آموزشی، فرهنگی، مذهبی، ورزشی و خیریه است.
- شرط اصلی برخورداری از آن، غیرانتفاعی بودن فعالیت و اخذ مجوز رسمی است.
- شرکت‌های تعاونی، دانش‌بنیان و خیریه از جمله مهم‌ترین مصادیق این معافیت‌ها هستند.
- در صورت سوءاستفاده از منابع یا عدم رعایت ضوابط، معافیت لغو و مالیات به همراه جریمه مطالبه می‌شود.

فصل هفتم: معافیت‌های مالیاتی مربوط به صادرات کالا و خدمات

۷-۱ مقدمه فصل

در اقتصاد ایران، صادرات کالا و خدمات یکی از اصلی‌ترین ابزارهای رشد اقتصادی و جذب ارز خارجی است.

برای تشویق شرکت‌ها به صادرات، قانون‌گذار در مواد مختلف قانون مالیات‌های مستقیم،

به‌ویژه ماده ۱۴۱، معافیت‌های گسترده‌ای برای صادرکنندگان در نظر گرفته است.

این معافیت‌ها شامل درآمد حاصل از صادرات کالاهای غیرنفتی، صادرات خدمات فنی و مهندسی، محصولات

کشاورزی، صنایع دستی و فرش است.

هدف از این سیاست، افزایش رقابت‌پذیری تولیدکنندگان داخلی در بازارهای جهانی و جلوگیری از مالیات

مضاعف بر درآمدهای صادراتی است.

۷-۲ مبنای قانونی: ماده ۱۴۱ قانون مالیات‌های مستقیم

به زبان ساده:

- صادرات مستقیم = معافیت کامل (۱۰۰٪)
- صادرات غیرمستقیم (از طریق واسطه‌ها یا مناطق آزاد) = معافیت ۵۰٪

۷-۳ انواع صادرات مشمول معافیت

الف) صادرات کالاهای غیرنفتی

شامل تمامی کالاهایی است که منشاء آن‌ها غیر از نفت خام و فرآورده‌های مستقیم نفتی باشد، مثل:

- مواد معدنی، محصولات صنعتی و کشاورزی،
- محصولات پتروشیمی و پالایش‌شده،
- کالاهای تولیدی کارخانه‌ها و شرکت‌های ایرانی.

ب) صادرات خدمات فنی و مهندسی

شرکت‌هایی که خدمات طراحی، اجرا، مشاوره، نصب یا آموزش فنی در خارج از کشور ارائه می‌کنند، درآمدشان از محل صادرات خدمات فنی و مهندسی از مالیات معاف است.

ج) صادرات محصولات کشاورزی

تمام محصولات کشاورزی و دامی، در هر شکل خام یا فرآوری‌شده، از مالیات معاف هستند. هدف قانون‌گذار حمایت از تولیدات داخلی و افزایش صادرات این بخش است.

د) صادرات فرش و صنایع دستی

بر اساس تبصره ماده ۱۴۱، درآمد حاصل از صادرات فرش دستباف و صنایع دستی ایرانی، صددرصد معاف از مالیات است.

۴-۷ شرایط لازم برای برخورداری از معافیت

برای آنکه شرکت بتواند از معافیت صادراتی استفاده کند، باید شرایط زیر را رعایت نماید:

۱. ثبت صادرات در اظهارنامه گمرکی رسمی به نام شرکت صادرکننده.
۲. بازگشت ارز حاصل از صادرات به کشور طبق مقررات بانک مرکزی.
۳. ثبت درآمد صادراتی در دفاتر قانونی و اظهارنامه عملکرد سالانه.
۴. عدم فروش کالا در بازار داخلی.

اگر کالایی در داخل کشور به فروش برسد، مشمول معافیت صادراتی نخواهد بود.

۷-۵ نحوه محاسبه معافیت در اظهارنامه مالیاتی

در اظهارنامه مالیاتی شرکت‌های صادرکننده،

درآمد صادراتی باید جدا از سایر درآمدها در بخش «درآمدهای معاف» ثبت شود.

مثال:

فرض کنید شرکت «توسعه پارس‌نوین» در سال ۱۴۰۳ دارای درآمدهای زیر باشد:

نوع درآمد	مشمول مالیات مبلغ (میلیارد ریال)
۵۰ فروش داخلی	بله
۱۲۰ صادرات کالا به عراق	خیر (معاف کامل)
۳۰ صادرات غیرمستقیم به افغانستان	معاف ۵۰٪
۲۰۰ جمع کل درآمد	—

محاسبه:

$$\bullet \quad ۱۲۰ \times ۱۰۰\% = ۱۲۰ \text{ معاف}$$

$$\bullet \quad ۳۰ \times ۵۰\% = ۱۵ \text{ معاف}$$

→ در نتیجه جمع معافیت = ۱۳۵ میلیارد ریال

بنابراین، درآمد مشمول مالیات = ۲۰۰ - ۱۳۵ = ۶۵ میلیارد ریال

۶-۷ معافیت صادرات از طریق مناطق آزاد

شرکت‌هایی که کالاهای خود را از مناطق آزاد تجاری - صنعتی صادر می‌کنند نیز مشمول معافیت هستند، اما باید دقت کنند که اگر کالا به سرزمین اصلی بازگردد (فروش داخلی)، معافیت از بین می‌رود.

نکته:

درآمد شرکت‌هایی که در منطقه آزاد فعالیت دارند، ممکن است هم‌زمان مشمول معافیت ۲۰ ساله مناطق آزاد و معافیت صادراتی ماده ۱۴۱ باشد.

در این حالت، اولویت با معافیت منطقه آزاد است و نیازی به ثبت جداگانه معافیت صادراتی نیست.

۷-۷ صادرات غیرمستقیم (از طریق واسطه‌ها)

اگر شرکت کالای خود را به یک صادرکننده دیگر بفروشد و آن صادرکننده کالا را از کشور خارج کند، درآمد شرکت تولیدکننده از این فروش، فقط ۵۰ درصد معافیت دارد.

برای احراز این موضوع، باید اسناد صادرات نهایی (برگه سبز گمرکی، پروانه صادراتی یا تأییدیه بانک) در دسترس باشد.

۸-۷ صادرات خدمات دیجیتال و فناوری

در سال‌های اخیر، سازمان امور مالیاتی با استناد به تبصره ماده ۱۴۱ اعلام کرده که:

درآمد حاصل از صادرات نرم‌افزار، پلتفرم‌های آنلاین و خدمات دیجیتال به خارج از کشور نیز مشمول معافیت است،

به شرط اینکه ارز حاصل از آن به کشور بازگردد و خدمات واقعاً به خارج ارائه شده باشد (نه به کاربران داخلی).

۷-۹ مدارک لازم برای اثبات معافیت صادراتی

برای پذیرش معافیت صادراتی توسط ممیز مالیاتی، شرکت باید مدارک زیر را ارائه کند:

۱. اظهارنامه صادراتی گمرک با مهر خروج کالا
۲. پروانه صادراتی یا فهرست کالاهای صادراتی
۳. فاکتورهای فروش صادراتی و اسناد حمل‌ونقل (Bill of Lading)
۴. گزارش بازگشت ارز حاصل از صادرات از بانک مرکزی یا صرافی مجاز
۵. ثبت حسابداری دقیق درآمد صادراتی در دفاتر رسمی شرکت

۷-۱۰ معافیت صادراتی در مالیات بر ارزش افزوده

بر اساس ماده ۱۲ قانون مالیات بر ارزش افزوده (مصوب ۱۴۰۰):

به بیان ساده:

- صادرکننده مالیات بر ارزش افزوده پرداخت نمی‌کند.
- اگر قبلاً در فرایند خرید، مالیات پرداخت کرده باشد، می‌تواند آن را از سازمان مالیاتی پس بگیرد (استرداد VAT).

۷-۱۱ خطاهای رایج شرکت‌ها در استفاده از معافیت صادراتی

۱. عدم ارائه اظهارنامه گمرکی به نام خود شرکت.
۲. بازنگرداندن ارز صادراتی در مهلت مقرر.
۳. ثبت نکردن درآمد صادراتی در دفاتر قانونی.
۴. فروش بخشی از کالای صادراتی در داخل کشور.
۵. نداشتن اسناد حمل‌ونقل و مدارک بانکی معتبر.

۷-۱۲ مثال کاربردی (تحلیل عددی)

شرکت «فراز صنعت ایرانیان» در سال ۱۴۰۳ دارای درآمدهای زیر بوده است:

نوع درآمد	مبلغ (میلیارد ریال)
فروش داخلی	۸۰
صادرات مستقیم به عمان	۱۰۰
صادرات غیرمستقیم به پاکستان	۲۰
	درآمد کل = ۲۰۰

معافیت:

- $۱۰۰ = ۱۰۰ \times ۱۰۰\%$
- $۱۰ = ۲۰ \times ۵۰\%$

جمع معاف = ۱۱۰

→ درآمد مشمول مالیات = ۲۰۰ - ۱۱۰ = ۹۰ میلیارد ریال

در صورتی که نرخ مالیات شرکت ۲۵٪ باشد،

مالیات پرداختی = $۹۰ \times ۲۵\% = ۲۲.۵$ میلیارد ریال.

۷-۱۳ ارتباط معافیت صادراتی با مشوق‌های دیگر

صادرکنندگان می‌توانند هم‌زمان از سایر تسهیلات زیر نیز استفاده کنند:

- معافیت مناطق کمتر توسعه یافته (ماده ۱۳۲)
- معافیت منطقه آزاد (ماده ۱۳)
- نرخ صفر مالیاتی در مناطق ویژه اقتصادی
- استرداد مالیات بر ارزش افزوده

اما باید دقت شود هر درآمد فقط یک‌بار مشمول معافیت می‌شود

(یعنی معافیت‌ها قابل جمع نیستند، فقط اولویت با مناسب‌ترین مورد است).

۷-۱۴ جمع‌بندی فصل

- درآمد حاصل از صادرات کالا و خدمات به خارج از کشور از مالیات معاف است (ماده ۱۴۱).
- صادرات مستقیم → معافیت کامل (۱۰۰٪)
- صادرات غیرمستقیم → معافیت ۵۰٪

- شرط اصلی: ثبت گمرکی، بازگشت ارز و ارائه اظهارنامه.
- صادرات خدمات فنی، مهندسی، دیجیتال، کشاورزی و فرش نیز مشمول معافیت است.
- صادرکنندگان از مالیات بر ارزش افزوده هم معافاند و می‌توانند آن را پس بگیرند.

فصل هشتم: معافیت‌های مالیاتی فعالیت‌های تولیدی، صنعتی و معدنی

۸-۱ مقدمه فصل

در راستای سیاست‌های توسعه اقتصادی و حمایت از تولید داخلی، قانون مالیات‌های مستقیم در ماده ۱۳۲

معافیت‌های گسترده‌ای برای واحدهای تولیدی، صنعتی، معدنی و کشاورزی در نظر گرفته است.

هدف اصلی این ماده، کاهش هزینه‌های مالیاتی برای صنایع نوپا و تقویت اشتغال و سرمایه‌گذاری در مناطق

مختلف کشور است.

این معافیت‌ها به‌ویژه برای کارخانه‌ها، شرکت‌های صنعتی و معدنی بسیار مهم‌اند و نقش اساسی در سودآوری و

تصمیم‌گیری مالی دارند.

۸-۲ مبنای قانونی: ماده ۱۳۲ قانون مالیات‌های مستقیم

۸-۳ دامنه شمول ماده ۱۳۲

ماده ۱۳۲ شامل فعالیت‌های زیر می‌شود:

۱. واحدهای تولیدی صنعتی (کارخانه‌ها، کارگاه‌های تولید کالا)

۲. واحدهای معدنی (استخراج، فرآوری، بهره‌برداری از معادن)

۳. واحدهای کشاورزی و دامپروری صنعتی

۴. واحدهای فناوری پیشرفته (های تک) که تولید یا خدمات فناورانه ارائه می دهند.

۴-۸ مدت و میزان معافیت

محل فعالیت	مدت معافیت	میزان معافیت
مناطق عادی کشور	۵ سال	۱۰۰٪ از مالیات بر درآمد
مناطق کمتر توسعه یافته	۱۰ سال	۱۰۰٪ از مالیات بر درآمد
فعالیت های دانش بنیان	تا ۱۵ سال	۱۰۰٪ از مالیات
سرمایه گذاری جدید در واحدهای قدیمی	تا ۵ سال	۵۰٪ معافیت اضافی

۵-۸ مناطق کمتر توسعه یافته

بر اساس آیین نامه اجرایی ماده ۱۳۲ و مصوبه هیئت وزیران،

فهرستی از شهرها و استان های کمتر توسعه یافته به صورت دوره ای اعلام می شود (آخرین فهرست مربوط به سال ۱۴۰۲ است).

نمونه استان های کمتر توسعه یافته:

سیستان و بلوچستان، ایلام، خراسان جنوبی، لرستان، کهگیلویه و بویراحمد، هرمزگان (بخش‌هایی)، کردستان و کرمانشاه.

در این مناطق، شرکت‌های تولیدی تا ۱۰ سال از مالیات بر درآمد معافاند و در برخی بخش‌ها تا ۱۳ سال قابل تمدید است.

۸-۶ معافیت سرمایه‌گذاری مجدد

طبق تبصره ماده ۱۳۲:

شرط استفاده از این مزیت:

- سرمایه‌گذاری باید واقعی و مستند باشد (با فاکتور، مجوز و مدارک مالی).
- در همان صنعت یا فعالیت مرتبط انجام شود.

۸-۷ معافیت فعالیت‌های صنعتی در شهرک‌های صنعتی

واحدهای تولیدی که در شهرک‌ها یا نواحی صنعتی مصوب دولت مستقر باشند،

به‌صورت خودکار از معافیت مالیاتی ماده ۱۳۲ برخوردار می‌شوند.

ویژگی‌ها:

- محل باید در محدوده رسمی شهرک صنعتی باشد (طبق نقشه سازمان صنایع کوچک).
- واحد دارای پروانه بهره‌برداری از وزارت صنعت یا معدن باشد.
- دفاتر و حساب‌ها شفاف و ممیزی‌پذیر باشند.

۸-۸ نحوه استفاده از معافیت در اظهارنامه مالیاتی

در اظهارنامه عملکرد، درآمد حاصل از فعالیت تولیدی باید جدا از سایر درآمدها ثبت شود.

مثال:

شرکت «صنایع پارس فولاد» در شهرک صنعتی شیراز فعالیت دارد.

درآمد خالص سال ۱۴۰۳ = ۱۵۰ میلیارد ریال

درآمد از فعالیت تولیدی = ۱۲۰ میلیارد ریال

درآمد از اجاره ملک = ۳۰ میلیارد ریال

→ ۱۲۰ میلیارد ریال معاف از مالیات

→ ۳۰ میلیارد ریال مشمول مالیات با نرخ ۲۵٪

مالیات پرداختی = $۳۰ \times ۲۵\% = ۷.۵$ میلیارد ریال

۸-۹ معافیت فعالیت‌های معدنی

بر اساس ماده ۱۳۲، شرکت‌هایی که دارای پروانه بهره‌برداری از وزارت صنعت، معدن و تجارت هستند،

به مدت ۵ یا ۱۰ سال از مالیات بر درآمد ناشی از استخراج و فرآوری مواد معدنی معاف می‌شوند.

نکته مهم:

درآمد حاصل از فروش ماشین‌آلات یا خدمات جانبی معدن مشمول معافیت نیست.

۸-۱۰ تمدید معافیت پس از پایان دوره

پس از اتمام دوره ۵ یا ۱۰ ساله، شرکت می‌تواند در موارد زیر تقاضای تمدید کند:

۱. سرمایه‌گذاری مجدد در خطوط تولید جدید.
۲. ایجاد اشتغال پایدار و افزایش ظرفیت تولید.
۳. صادرات مستقیم محصولات تولیدی.

تمدید نیازمند تأیید سازمان امور مالیاتی و وزارت صنعت است و معمولاً تا ۵ سال دیگر تمدید می‌شود.

۸-۱۱ معافیت واحدهای تولیدی خارج از شهرها

به موجب تبصره ۲ ماده ۱۳۲:

واحدهای تولیدی که در شعاع ۱۲۰ کیلومتری تهران، ۵۰ کیلومتری اصفهان و ۳۰ کیلومتری سایر کلان‌شهرها قرار ندارند،

از معافیت کامل برخوردارند.

این تبصره برای جلوگیری از تمرکز صنایع در کلان‌شهرها تصویب شده است.

۸-۱۲ تفاوت نرخ مالیات بعد از پایان معافیت

پس از پایان معافیت، واحدهای تولیدی موظفاند مالیات عملکرد خود را طبق نرخ عمومی (۲۵٪) پرداخت کنند،

اما در صورت افزایش ظرفیت یا صادرات بخش عمده تولیداتشان،

ممکن است مشمول نرخ صفر یا تخفیف‌های منطقه‌ای شوند.

۸-۱۳ معافیت صنایع تبدیلی کشاورزی

واحدهای صنعتی که محصولات کشاورزی را فرآوری کرده و به کالاهای قابل مصرف یا صادراتی تبدیل می‌کنند،

به موجب ماده ۱۳۲ و آیین‌نامه اجرایی آن،

به مدت ۱۰ سال از مالیات معافاند، حتی اگر در مناطق عادی کشور باشند.

مثال:

کارخانه تولید رب گوجه، لبنیات، یا فرآورده‌های زیتون.

۸-۱۴ نحوه اثبات بهره‌برداری (شروع معافیت)

شروع معافیت از تاریخ درج‌شده در پروانه بهره‌برداری صادره از وزارت صنعت یا جهاد کشاورزی است،

نه از تاریخ ثبت شرکت.

بنابراین اگر شرکت در سال ۱۴۰۱ ثبت شود ولی پروانه بهره‌برداری در ۱۴۰۳ صادر گردد،

دوره معافیت از ۱۴۰۳ آغاز می‌شود.

۸-۱۵ مثال عددی

شرکت «فولاد شرق ایرانیان» در استان کرمان (منطقه کمتر توسعه‌یافته) فعالیت دارد.

پروانه بهره‌برداری: صادره در سال ۱۴۰۰

درآمد خالص سال ۱۴۰۳ = ۳۰۰ میلیارد ریال

→ بر اساس ماده ۱۳۲، شرکت از ۱۴۰۰ تا ۱۴۱۰ (۱۰ سال) از مالیات معاف است.

→ اگر شرکت بخشی از درآمد خود را از اجاره املاک یا سود بانکی به دست آورد، آن بخش معاف نیست.

در نتیجه مالیات عملکرد سال ۱۴۰۳ = صفر (برای درآمد تولیدی).

۸-۱۶ خطاهای رایج در استفاده از معافیت تولیدی

۱. اشتباه در تاریخ شروع معافیت (عدم توجه به تاریخ بهره‌برداری).
۲. ثبت نکردن تفکیک درآمدهای تولیدی و غیرتولیدی در دفاتر.
۳. عدم تمدید پروانه بهره‌برداری.
۴. فعالیت در خارج از محدوده مجاز شهرک صنعتی.
۵. نداشتن گزارش حسابرسی مورد تأیید سازمان امور مالیاتی.

۸-۱۷ جمع‌بندی فصل

- ماده ۱۳۲ یکی از مهم‌ترین مواد حمایتی قانون مالیات‌هاست.
- معافیت مالیاتی برای واحدهای تولیدی و معدنی ۵ تا ۱۰ سال بسته به محل فعالیت.
- معافیت از تاریخ بهره‌برداری آغاز می‌شود، نه ثبت شرکت.
- مناطق کمتر توسعه‌یافته، شهرک‌های صنعتی و سرمایه‌گذاری مجدد،

از مهم‌ترین مشمولان این معافیت‌اند.

- رعایت مستندات، دفاتر قانونی و اظهارنامه صحیح، شرط اساسی برخورداری از این امتیاز است.

فصل نهم: معافیت‌های مالیاتی فعالیت‌های کشاورزی و دامپروری

۹-۱ مقدمه فصل

بخش کشاورزی و دامپروری یکی از ارکان اصلی اقتصاد ملی ایران است و نقش مهمی در اشتغال، تأمین مواد غذایی، و صادرات غیرنفتی دارد.

به همین دلیل قانون‌گذار در ماده ۸۱ (پیش از اصلاحات) و سپس در ماده ۱۳۳ قانون مالیات‌های مستقیم (اصلاحی ۱۳۹۴)

معافیت‌های گسترده‌ای برای این حوزه در نظر گرفته است.

هدف این معافیت‌ها، افزایش بهره‌وری، کاهش هزینه تولید، و حمایت از فعالان بخش کشاورزی و دامپروری است.

در این فصل، تمام انواع فعالیت‌های معاف، شرایط، مدارک و نکات اجرایی آن‌ها بررسی می‌شود.

۹-۲ مبنای قانونی معافیت

۹-۳ دامنه شمول معافیت

فعالیت‌های زیر بر اساس قانون، از مالیات بر درآمد معاف هستند:

۱. زراعت و کشت محصولات کشاورزی (گندم، جو، برنج، ذرت و ...)

۲. باغداری، درختکاری و تولید میوه، خشکبار و محصولات باغی

۳. دامپروری و دامداری صنعتی و سنتی
۴. مرغداری‌ها (اعم از گوشتی، تخم‌گذار و مادر)
۵. زنبورداری و تولید عسل طبیعی
۶. پرورش ماهی، میگو و سایر آبزیان
۷. جنگلداری، احیای مراتع، و حفظ محیط‌زیست طبیعی
۸. صنایع تبدیلی کشاورزی (در مواردی خاص با مجوز رسمی)

۹-۴ معافیت دائم و موقت

معافیت فعالیت‌های کشاورزی دائمی و بدون محدودیت زمانی است،

به شرط آنکه درآمد مربوط مستقیماً از فعالیت تولیدی یا پرورشی ناشی شود.

اما اگر شرکتی درآمد جانبی داشته باشد (مثلاً اجاره زمین کشاورزی، فروش ماشین‌آلات، یا صادرات غیرمرتبط)،

آن بخش از درآمد مشمول مالیات خواهد بود.

۹-۵ تفاوت اشخاص حقیقی و حقوقی

نوع شخص	وضعیت معافیت	توضیح
اشخاص حقیقی (کشاورز، دامدار، زنبوردار)	۱۰۰٪ معاف	نیاز به تشکیل پرونده مالیاتی ندارد مگر در صادرات

نوع شخص	وضعیت معافیت	توضیح
اشخاص حقوقی (شرکت‌های کشاورزی یا دامپروری)	۱۰۰٪ معاف	باید اظهارنامه ارائه دهند ولی مالیات صفر اعمال می‌شود

۹-۶ نحوه اثبات فعالیت کشاورزی

برای برخورداری از معافیت، شرکت یا فرد باید مدارک زیر را ارائه کند:

۱. مجوز یا پروانه بهره‌برداری از وزارت جهاد کشاورزی یا شیلات.
۲. اسناد مالکیت یا اجاره زمین، دام، یا مزرعه.
۳. گزارش فعالیت سالیانه شامل نوع محصول، میزان تولید و درآمد.
۴. اظهارنامه مالیاتی عملکرد (حتی اگر مالیات صفر باشد).

بدون مجوز رسمی، سازمان امور مالیاتی ممکن است معافیت را نپذیرد.

۹-۷ مصادیق فعالیت‌های کشاورزی معاف از مالیات

۱. زراعت و کشت محصولات:

هرگونه فعالیت مربوط به کشت و برداشت محصولات زراعی از زمین‌های زراعی (گندم، برنج، سبزیجات، ذرت، نیشکر و...) معاف است.

۲. باغداری:

درآمد حاصل از احداث و بهره‌برداری باغ‌های میوه، خشکبار، زیتون، پسته، خرما، انگور، سیب، مرکبات و ... معاف است.

۳. دامپروری و دامداری:

درآمد حاصل از پرورش دام سبک و سنگین، تولید شیر، گوشت، و فرآورده‌های لبنی اولیه معاف است.

۴. پرورش طیور:

درآمد حاصل از پرورش مرغ، بوقلمون، بلدرچین، کبک و سایر پرندگان معاف است.

۵. زنبورداری:

تولید و فروش عسل طبیعی، موم و سایر فرآورده‌های زنبور معاف از مالیات است.

۶. پرورش ماهی و آبزیان:

درآمد حاصل از پرورش ماهی در استخر یا دریا، میگو و سایر آبزیان، به شرط داشتن مجوز از سازمان شیلات، معاف است.

۸-۹ تبصره‌های مهم ماده ۱۳۳

تبصره ۱:

درآمد شرکت‌هایی که در زمینه صنایع تبدیلی کشاورزی فعالیت می‌کنند،

چنانچه مواد اولیه آنها به طور مستقیم از محصولات کشاورزی تأمین شود،

به مدت ۱۰ سال از مالیات معاف است.

تبصره ۲:

در صورت فروش زمین کشاورزی یا دارایی‌های ثابت مزرعه، سود حاصل از فروش مشمول مالیات است.

۹-۹ صادرات محصولات کشاورزی

درآمد حاصل از صادرات محصولات کشاورزی و دامی نیز از مالیات معاف است،

حتی اگر صادرکننده شخص حقوقی باشد.

۹-۱۰ معافیت فعالیت‌های درون‌زا و بومی

فعالیت‌هایی که در مناطق روستایی یا عشایری انجام می‌شوند،

علاوه بر معافیت ماده ۱۳۳، از برخی تخفیفات بیمه‌ای و کارفرمایی نیز برخوردارند.

به‌ویژه در طرح‌های اشتغال روستایی (بند الف تبصره ۱۸ قانون بودجه)،

شرکت‌های فعال در بخش کشاورزی از مالیات حقوق کارگران روستایی معاف‌اند.

۹-۱۱ تفاوت صنایع تبدیلی و صنایع تکمیلی

• صنایع تبدیلی: محصول خام را به فرآورده قابل مصرف تبدیل می‌کند (مثل کارخانه رب گوجه یا

خشک‌کن میوه).

- صنایع تکمیلی: محصول نهایی را بسته‌بندی یا آماده عرضه می‌کند (مثل بسته‌بندی عسل یا شیر پاستوریزه).

هر دو دسته در صورت دریافت مجوز از وزارت جهاد کشاورزی و رعایت شرایط ماده ۱۳۲، می‌توانند از ۱۰ سال معافیت مالیاتی بهره‌مند شوند.

۹-۱۲ نمونه کاربردی

مثال:

شرکت «کشت و صنعت سبز دزفول» در سال ۱۴۰۳ دارای ۵۰۰ هکتار زمین زیر کشت گندم و ذرت است.

درآمد کل: ۸۰ میلیارد ریال

هزینه‌ها: ۵۰ میلیارد ریال

سود خالص: ۳۰ میلیارد ریال

چون فعالیت صرفاً کشاورزی است، سود خالص ۳۰ میلیارد ریال به‌طور کامل از مالیات معاف است.

اما اگر این شرکت بخشی از درآمدش را از اجاره ماشین‌آلات کشاورزی کسب کند، آن بخش مشمول مالیات می‌شود.

۹-۱۳ اشتباهات رایج در استفاده از معافیت کشاورزی

۱. نداشتن مجوز رسمی از وزارت جهاد کشاورزی.

۲. ثبت نکردن اظهارنامه عملکرد (حتی اگر مالیات صفر باشد).
۳. ترکیب درآمدهای کشاورزی و غیرکشاورزی در دفاتر مالی.
۴. فروش دارایی یا زمین کشاورزی بدون اعلام درآمد.
۵. عدم نگهداری اسناد و مدارک مربوط به تولید.

۹-۱۴ نکات حسابداری مهم

- درآمد معاف باید در دفاتر جداگانه یا سرفصل جدا در نرم‌افزار حسابداری ثبت شود.
- حسابداران باید عبارت «درآمد معاف از مالیات به موجب ماده ۱۳۳» را در سند توضیح درج کنند.
- اگر شرکت چند فعالیت دارد (مثلاً هم کشاورزی و هم خدماتی)، باید هزینه‌ها و درآمدهای هر بخش جداگانه محاسبه شود.

۹-۱۵ جمع‌بندی فصل

- کلیه فعالیت‌های کشاورزی، دامپروری، شیلات و زنبورداری به‌طور دائم از مالیات معافاند.
- معافیت شامل اشخاص حقیقی و حقوقی می‌شود.
- برای استفاده از معافیت، داشتن مجوز رسمی، دفاتر منظم و اظهارنامه مالیاتی صفر ضروری است.
- صنایع تبدیلی و صادرات محصولات کشاورزی نیز از معافیت‌های ویژه ۱۰ ساله برخوردارند.
- رعایت تفکیک درآمدها، مستندسازی، و ثبت دقیق حساب‌ها، شرط استفاده پایدار از این امتیاز است.

فصل دهم: معافیت‌های مالیاتی شرکت‌های دانش‌بنیان و فناور

۱-۱۰ مقدمه فصل

با توجه به اهمیت نوآوری، فناوری و تحقیق و توسعه در رشد اقتصادی و رقابت‌پذیری شرکت‌ها،

قانون‌گذار در ایران معافیت‌های ویژه‌ای برای شرکت‌های دانش‌بنیان و فناور ایجاد کرده است.

این معافیت‌ها به‌ویژه برای استارت‌آپ‌ها، شرکت‌های نرم‌افزاری، تولیدکنندگان فناوری پیشرفته، پژوهشگاه‌ها و واحدهای تحقیق و توسعه کاربرد دارند.

هدف، تشویق سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه، تولید محصولات دانش‌بنیان و صادرات فناوری است.

۱۰-۲ مبنای قانونی

۱. قانون حمایت از شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌بنیان و تجاری‌سازی نوآوری‌ها (۱۳۹۳ و اصلاحات بعدی)

۲. بند ز ماده ۱۳۲ قانون مالیات‌های مستقیم

آیین‌نامه اجرایی معاونت علمی و فناوری ریاست‌جمهوری و سازمان امور مالیاتی

۱۰-۳ دامنه شمول

معافیت‌های دانش‌بنیان شامل فعالیت‌های زیر می‌شود:

۱. تحقیق و توسعه (D&R) در حوزه فناوری‌های نوین

۲. تولید نرم‌افزار، سخت‌افزار و فناوری‌های دیجیتال

۳. تولید محصولات صنعتی و تجهیزات پیشرفته

۴. خدمات فناورانه مشاوره و طراحی

۵. شرکت‌های فعال در حوزه زیست‌فناوری، نانو، انرژی‌های نو و صنایع خلاق

۱۰-۴ مدت و میزان معافیت

نوع فعالیت	مدت معافیت	میزان معافیت
شرکت‌های دانش‌بنیان تاییدشده	۱۵ سال	۱۰۰٪ از مالیات عملکرد و درآمد
پروژه‌های تحقیق و توسعه		هزینه‌های D&R قابل کسر از مالیات تا پایان پروژه

۱۰-۵ شرایط بهره‌مندی از معافیت

شرکت باید:

۱. تاییدیه دانش‌بنیان از معاونت علمی و فناوری ریاست‌جمهوری داشته باشد

۲. فعالیت واقعی و مستند در حوزه فناوری و نوآوری ارائه دهد

۳. دفاتر قانونی مرتب و قابل ممیزی داشته باشد

۴. اظهارنامه مالیاتی سالانه ارائه کند، حتی اگر مالیات صفر باشد

۵. سود خود را صرف توسعه محصولات فناورانه یا تحقیق و توسعه کند

۱۰-۶ معافیت مالیات بر حقوق کارکنان

شرکت‌های دانش‌بنیان می‌توانند مالیات حقوق کارکنان شاغل در بخش تحقیق و توسعه را به مدت مشخص تا سقف ۱۵ سال کاهش دهند یا معاف شوند،

مشروط بر اینکه کارکنان در پروژه‌های تحقیقاتی و نوآورانه فعالیت کنند.

۷-۱۰ سرمایه‌گذاری در توسعه محصول و طرح‌های فناورانه

شرکت‌های دانش‌بنیان می‌توانند با ارائه گزارش پروژه‌های تحقیقاتی،

هزینه‌های تحقیق و توسعه خود را از مالیات کسر کنند یا ۱۰۰٪ معافیت مالیاتی دریافت کنند.

نمونه هزینه‌های قابل کسر:

- دستمزد محققان و توسعه‌دهندگان
- تجهیزات و ابزار آزمایشگاهی
- مواد اولیه و نمونه‌سازی محصولات فناورانه

۸-۱۰ صادرات محصولات دانش‌بنیان

طبق ماده ۱۴۱ و آیین‌نامه معاونت علمی:

شرط: ارزش حاصل از صادرات به کشور بازگردد و فعالیت واقعی فناورانه باشد.

۹-۱۰ تفاوت شرکت‌های دانش‌بنیان تولیدی و خدماتی

نوع شرکت	دامنه معافیت	نکته مهم
تولیدی	معاف از مالیات درآمد حاصل از تولید محصولات فناورانه	باید مجوز تولید و استاندارد داشته باشد
خدماتی	معاف از مالیات درآمد حاصل از خدمات فناورانه	شامل مشاوره، طراحی، نرم افزار و D&R می شود

۱۰-۱۰ نحوه ثبت در دفاتر حسابداری

- درآمد و هزینه‌ها باید در سرفصل‌های جداگانه ثبت شود:
  - درآمد دانش بنیان
  - هزینه‌های تحقیق و توسعه
- در شرح سند حسابداری حتماً ذکر شود:

«معاف از مالیات به موجب ماده ۳ قانون حمایت از دانش بنیان»

- حسابرس مالیاتی می‌تواند برای تایید معافیت، پروژه‌ها و گزارش‌های تحقیقاتی را بررسی کند

۱۰-۱۱ مثال کاربردی

شرکت «فن‌آوران هوشمند ایرانیان» در سال ۱۴۰۳:

- درآمد حاصل از تولید نرم افزار و سخت افزار: ۵۰ میلیارد ریال

- هزینه تحقیق و توسعه: ۲۰ میلیارد ریال

درآمد ۵۰ میلیارد ریال به طور کامل از مالیات معاف است

هزینه تحقیق و توسعه ۲۰ میلیارد ریال نیز قابل کسر از مالیات برای سایر درآمدهاست

۱۰-۱۲ خطاهای رایج

۱. عدم دریافت تاییدیه رسمی دانش بنیان
۲. ترکیب درآمدهای معاف و غیرمعاف در یک سرفصل
۳. ثبت نکردن هزینه‌های تحقیق و توسعه به طور مستند
۴. عدم ارائه اظهارنامه مالیاتی، حتی با مالیات صفر
۵. عدم بازگشت ارز حاصل از صادرات فناورانه

۱۰-۱۳ جمع بندی فصل

- شرکت‌های دانش بنیان و فناور یکی از اصلی ترین گروه‌های مشمول معافیت‌های بلندمدت مالیاتی هستند
- مدت معافیت: ۱۵ سال از مالیات عملکرد، درآمد و دارایی مرتبط با فعالیت فناورانه
- شرایط: تاییدیه رسمی، فعالیت واقعی فناورانه، دفاتر قانونی، و اظهارنامه مالیاتی
- مزایا: معافیت مالیات درآمد، معافیت حقوق کارکنان بخش D&R، امکان صادرات معاف از مالیات
- رعایت تفکیک درآمدها و مستندسازی دقیق، شرط اصلی برخورداری پایدار از معافیت است
-

فصل یازدهم: معافیت‌های مالیاتی مرتبط با کارمندان و حقوق و مزایا

۱-۱۱ مقدمه فصل

پرداخت حقوق، دستمزد، مزایا و پاداش کارکنان یکی از بزرگ‌ترین هزینه‌های جاری شرکت‌هاست.

قانون‌گذار برای حمایت از کارکنان و تشویق شرکت‌ها به پرداخت عادلانه حقوق، معافیت‌ها و تخفیف‌های مالیاتی مختلفی پیش‌بینی کرده است.

این فصل شامل:

- معافیت‌های مالیاتی حقوق کارکنان
- معافیت مزایا و فوق‌العاده‌ها
- مالیات تکلیفی و نحوه محاسبه آن
- معافیت کارکنان مناطق کمتر توسعه‌یافته
- معافیت مشاغل خاص و کارکنان پژوهشی

۱۱-۲ مبنای قانونی

۱. ماده ۸۴ قانون مالیات‌های مستقیم

۲. ماده ۹۷ قانون مالیات‌های مستقیم و اصلاحیه‌های بعدی

بخشنامه‌ها و آیین‌نامه‌های سازمان امور مالیاتی

۱۱-۳ معافیت حقوق کارکنان

۱. معافیت پایه حقوق:

- طبق بودجه هر سال، بخشی از حقوق کارکنان مشمول مالیات نیست.
- مثال: در سال ۱۴۰۳، تا مبلغ ۶ میلیون ریال ماهانه حقوق، از مالیات معاف است.

۲. معافیت مناطق کمتر توسعه یافته:

- کارکنان مستقر در استان‌ها یا شهرستان‌های کمتر توسعه یافته، بسته به فاصله محل کار تا مرکز استان یا کلان شهر، معافیت تا ۵۰٪ بیشتر دریافت می‌کنند.

۳. معافیت کارکنان پژوهشی و تحقیقاتی:

- کارکنانی که در پروژه‌های تحقیق و توسعه یا شرکت‌های دانش بنیان فعالیت می‌کنند، بخشی از حقوق یا فوق العاده‌هایشان معاف از مالیات است.

۱۱-۴ معافیت فوق العاده‌ها و مزایا

۱. حق مسکن و حق اولاد:

- معاف از مالیات تا سقف مشخص در هر سال
- مثال: حق مسکن ۵ میلیون ریال و حق اولاد ۴ میلیون ریال ماهانه در سال ۱۴۰۳

۲. پاداش عملکرد:

- بسته به نوع شرکت، پاداش عملکرد تا سقف تعیین شده قابل معافیت است

۳. مزایای رفاهی و بیمه‌ای:

- هزینه بیمه تکمیلی، مسکن سازمانی، و تسهیلات رفاهی کارکنان در صورتی که مستند و به صورت قانونی پرداخت شده باشند، از مالیات حقوق معاف است

۱۱-۵ مالیات تکلیفی

شرکت‌ها موظفند مالیات حقوق کارکنان را ماهانه کسر و به سازمان امور مالیاتی پرداخت کنند.

این مالیات شامل:

- حقوق و دستمزد ماهانه
- فوق‌العاده‌ها و پاداش‌ها
- مزایای نقدی و غیرنقدی

نکته: مبالغ معاف طبق ماده ۸۴ و بودجه سالانه از مالیات کسر می‌شوند و مالیات تکلیفی تنها بر بخش مازاد اعمال می‌شود.

۱۱-۶ معافیت کارکنان مناطق کمتر توسعه یافته

- بسته به نوع فعالیت و استان محل خدمت، معافیت مالیاتی می‌تواند تا ۳۰-۵۰٪ بیشتر از سقف پایه باشد.
- مثال: کارمند یک شرکت صنعتی در کرمان (منطقه کمتر توسعه یافته)
  - حقوق پایه: ۸ میلیون ریال
  - معافیت: ۸ میلیون + ۴ میلیون ریال مازاد به‌عنوان مشوق منطقه‌ای

۱۱-۷ معافیت کارکنان پژوهشی و دانش‌بنیان

- کارکنان شرکت‌های دانش‌بنیان و پژوهشی، علاوه بر معافیت پایه،
- می‌توانند تا سقف ۲۰٪ از حقوق و مزایا را به‌عنوان حق پژوهش از مالیات معاف کنند

- شرط: فعالیت در پروژه‌های تحقیق و توسعه و ثبت پروژه‌ها در دفاتر قانونی

۸-۱۱ ثبت حسابداری حقوق و مزایا

برای برخورداری از معافیت‌ها، شرکت باید:

۱. حقوق و مزایا را در دفاتر رسمی ثبت کند
  ۲. سرفصل‌های حقوق پایه، مزایا و فوق‌العاده‌ها را جداگانه داشته باشد
  ۳. معافیت‌ها و کسر مالیات تکلیفی را در شرح سند ذکر کند:
- «مالیات تکلیفی بر اساس ماده ۸۴ و سقف بودجه سالانه کسر شد»

۹-۱۱ مثال کاربردی

شرکت «صنایع پارس» در سال ۱۴۰۳:

نوع حقوق	مشمول مالیات مبلغ (ریال)	توضیح
حقوق پایه ماهانه	۵۰۰,۰۰۰ ۶,۵۰۰,۰۰۰	۶ میلیون معاف، مازاد مشمول مالیات
حق مسکن	۵,۰۰۰,۰۰۰ ۰	کامل معاف
حق اولاد (دو فرزند)	۸,۰۰۰,۰۰۰ ۰	کامل معاف
پاداش پایان سال	۲۰,۰۰۰,۰۰۰ ۲۰,۰۰۰,۰۰۰	مشمول مالیات

مالیات تکلیفی کسر شده توسط شرکت فقط برای مازاد حقوق پایه و پاداش پایان سال است.

۱۰-۱۱ نکات مهم و خطاهای رایج

۱. عدم تفکیک حقوق پایه و مزایا در دفاتر
۲. کسر نکردن مالیات تکلیفی به موقع
۳. عدم اعمال سقف معافیت سالانه بر حقوق کارکنان
۴. اعمال معافیت کارکنان پژوهشی بدون مستندات پروژه D&R
۵. اشتباه در تعیین مناطق کمتر توسعه یافته

۱۱-۱۱ جمع بندی فصل

- حقوق و مزایای کارکنان تا سقف قانونی معاف از مالیات هستند
- معافیت‌ها برای مناطق کمتر توسعه یافته، پژوهشی و دانش بنیان قابل افزایش است
- شرکت‌ها موظف به ثبت حسابداری دقیق و ارسال اظهارنامه مالیاتی هستند
- رعایت مستندات، تفکیک درآمدها و محاسبه صحیح مالیات تکلیفی شرط اساسی برخورداری از این این فصل به صورت عملی و کاربردی، برای مدیران مالی و حسابداران شرکت‌ها نوشته شده و شامل مراحل، مدارک، جدول‌ها و نکات کلیدی است.

فصل دوازدهم: جمع بندی و راهنمای عملی استفاده از معافیت‌های مالیاتی شرکت‌ها

۱-۱۲ مقدمه فصل

تا اینجا، تمام معافیت‌های مالیاتی شرکت‌ها را بررسی کردیم:

۱. معافیت‌های صادراتی کالا و خدمات
۲. معافیت‌های تولیدی، صنعتی و معدنی

۳. معافیت‌های کشاورزی و دامپروری

۴. معافیت‌های شرکت‌های دانش‌بنیان و فناوری

۵. معافیت‌های حقوق و مزایای کارکنان

در این فصل، هدف ترکیب تمام اطلاعات و ارائه راهنمای عملیاتی برای بهره‌برداری از معافیت‌هاست.

مراحل دقیق، مدارک لازم و اشتباهات رایج برای حسابداران و مدیران مالی بررسی می‌شود.

۱۲-۲ مراحل عملی استفاده از معافیت‌ها

۱. شناسایی نوع معافیت:

○ ابتدا مشخص کنید کدام نوع فعالیت شرکت شما مشمول معافیت است:

صادرات، تولید، کشاورزی، دانش‌بنیان، حقوق و مزایا.

۲. مطالعه قوانین و آیین‌نامه‌ها:

○ ماده ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۴۱ قانون مالیات‌های مستقیم

○ آیین‌نامه اجرایی مناطق آزاد و شهرک‌های صنعتی

○ بخشنامه‌های سازمان امور مالیاتی

۳. تهیه مدارک و مستندات قانونی:

○ پروانه بهره‌برداری، تاییدیه دانش‌بنیان، مجوز جهاد کشاورزی

○ اظهارنامه گمرکی و فاکتورهای صادرات

○ دفاتر قانونی و اسناد حسابداری

۴. ثبت صحیح در دفاتر و نرم‌افزار مالی:

○ سرفصل‌های جداگانه برای درآمدهای معاف و مشمول مالیات

○ ثبت هزینه‌ها، حقوق و مزایا و پاداش‌ها

○ درج توضیحات مرتبط با معافیت در سند حسابداری

۵. تهیه اظهارنامه مالیاتی:

○ درآمدها و هزینه‌های معاف و مشمول را به تفکیک ثبت کنید

○ محاسبه مالیات تکلیفی و اعمال معافیت‌ها

۶. ارسال و پیگیری اظهارنامه:

○ ارائه اظهارنامه به سازمان امور مالیاتی

○ در صورت نیاز، ارائه مستندات برای ممیز مالیاتی

۷. پیگیری مستمر:

○ بررسی سالانه شرایط معافیت

○ تمدید معافیت در صورت نیاز (خصوصاً برای مناطق کمتر توسعه یافته و شرکت‌های دانش‌بنیان)

۱۲-۳ مدارک ضروری برای انواع معافیت‌ها

نوع معافیت	مدارک لازم
صادرات کالا و خدمات	اظهارنامه گمرکی، فاکتور صادرات، پروانه صادرات، مدارک بانکی بازگشت ارز
تولیدی و صنعتی	پروانه بهره‌برداری، دفاتر قانونی، اظهارنامه عملکرد، گزارش سرمایه‌گذاری مجدد
کشاورزی و دامپروری	مجوز جهاد کشاورزی یا شیلات، اسناد مالکیت زمین یا دام، دفاتر قانونی
دانش‌بنیان و فناوری	تاییدیه دانش‌بنیان، گزارش پروژه‌های تحقیق و توسعه، دفاتر قانونی، اظهارنامه
	لیست حقوق و دستمزد، لیست بیمه، فیش حقوقی، مستندات مزایا و فوق‌العاده‌ها حقوق و مزایا

۴-۱۲ جدول جمع‌بندی معافیت‌ها

نوع معافیت	مدت	میزان	شرط کلیدی
صادرات مستقیم	۱۰۰٪	تا پایان سال مالی	بازگشت ارز، اظهارنامه گمرکی
صادرات غیرمستقیم	۵۰٪	تا پایان سال مالی	مستندات واسطه و صادرات نهایی
تولید و صنعتی	۱۰ تا ۵٪	۱۰۰٪	پروانه بهره‌برداری و دفاتر قانونی
کشاورزی و دامپروری	دائم	۱۰۰٪	مجوز جهاد کشاورزی یا شیلات
دانش‌بنیان	۱۵٪	۱۰۰٪	تاییدیه معاونت علمی و تحقیق و توسعه مستند
حقوق و مزایا	سالانه	تا سقف قانونی	ثبت حسابداری و اظهارنامه

۵-۱۲ اشتباهات رایج

۱. ترکیب درآمدهای معاف و مشمول در یک سرفصل حسابداری
۲. عدم ارائه مدارک قانونی به سازمان امور مالیاتی
۳. عدم ثبت درآمدهای صادراتی در اظهارنامه
۴. فراموش کردن تمدید معافیت در مناطق کمتر توسعه‌یافته یا دانش‌بنیان
۵. اعمال اشتباه سقف معافیت حقوق و مزایا

۶-۱۲ نکات مهم برای حسابداران و مدیران مالی

- همیشه تفکیک درآمدها را رعایت کنید
- دفاتر قانونی را شفاف و ممیزی پذیر نگه دارید
- مدارک معافیت‌ها را به صورت دیجیتال و کاغذی نگهداری کنید
- تغییر قوانین و سقف‌های معافیت را سالانه بررسی کنید
- پیش از انجام سرمایه‌گذاری یا صادرات، از مشاور مالیاتی مشورت بگیرید

۷-۱۲ نمودار عملیاتی استفاده از معافیت‌ها

مراحل به صورت ساده:

۱. شناسایی نوع فعالیت → ۲. مطالعه قانون → ۳. تهیه مدارک → ۴. ثبت دفاتر → ۵. تهیه اظهارنامه
۶. ارسال و پیگیری → ۷. کنترل سالانه

۸-۱۲ مثال کاربردی ترکیبی

شرکت «توسعه نوین پارس» در سال ۱۴۰۳ فعالیت‌های زیر دارد:

- صادرات مستقیم کالا: ۱۰۰ میلیارد ریال → معاف کامل
- تولید صنعتی در شهرک صنعتی: ۵۰ میلیارد ریال → معاف کامل
- فعالیت کشاورزی در مزرعه: ۲۰ میلیارد ریال → معاف کامل
- حقوق و مزایای کارکنان: ۱۰ میلیارد ریال → تا سقف قانونی معاف

محاسبه مالیات:

- درآمد کل = ۱۸۰ میلیارد ریال

- درآمد معاف = ۱۷۰ میلیارد ریال
- درآمد مشمول مالیات = ۱۰ میلیارد ریال
- مالیات (۲۵٪ نرخ شرکتها) = ۲.۵ میلیارد ریال

۹-۱۲ جمع‌بندی نهایی

۱. شناسایی نوع فعالیت شرط اصلی بهره‌برداری از معافیت‌هاست.
۲. مدارک و مستندات قانونی باید کامل و دقیق باشند.
۳. ثبت حسابداری و اظهارنامه صحیح، کلید جلوگیری از جریمه و اختلاف با سازمان مالیاتی است.
۴. معافیت‌ها قابل ترکیب نیستند مگر در موارد خاص (مناطق کمتر توسعه‌یافته + دانش‌بنیان).
۵. پیگیری سالانه قوانین و سقف‌های معافیت برای استمرار مزایا ضروری است.